

E-ZRUČNOSTI PRE ZAMESTNATEĽNOSŤ ŽIEN

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA
Z IMPLEMENTÁCIE VÝSKUMNÉHO
A TERÉNNEHO PROJEKTU

Lucia Kureková
Mária Bulková
Monika Borovanová

E-ZRUČNOSTI PRE ZAMESTNATEĽNOSŤ ŽIEN

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA
Z IMPLEMENTÁCIE VÝSKUMNÉHO
A TERÉNEHO PROJEKTU

**Lucia Kureková
Mária Bulková
Monika Borovanová**

E-ZRUČNOSTI PRE ZAMESTNATEĽNOSŤ ŽIEN

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA
Z IMPLEMENTÁCIE VÝSKUMNÉHO
A TERÉNEHO PROJEKTU

**Lucia Kureková
Mária Bulková
Monika Borovanová**

E-ZRUČNOSTI PRE ZAMESTNATEĽNOSŤ ŽIEN

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA Z IMPLEMENTÁCIE VÝSKUMNÉHO A TERÉNNEHO PROJEKTU

Bratislava, marec 2012

Lucia Kureková, Mária Bulková, Monika Borovanová

Grafická úprava: Daniela Jankelová
2012 - s. 58 - 21 x 29,7cm

© Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť

Gajova 4, 811 09 Bratislava

www.governance.sk, sgi@governance.sk

Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedný Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť.

Obsah

1. Úvod	- 5 -
2. Ciele projektu	- 7 -
3. Výskumné a implementačné kroky (aktivity projektu).....	- 7 -
4. Hodnotiaca správa	- 9 -
a. Prípravné kroky.....	- 9 -
i. Základná analýza situácie cieľových skupín na trhu práce	- 9 -
ii. Metodológia výskumnej časti.....	- 11 -
iii. Popis identifikácie cieľovej skupiny, zberu dát a stratégie spolupráce s partnermi ...	- 12 -
iv. Organizácia školení e-zručností.....	- 13 -
b. Výskumné zistenia	- 16 -
i. Zistenia o cieľových skupinách a ich porovnanie	- 16 -
ii. Zhodnotenie školení.....	- 29 -
iii. Lekcie z implementácie projektu.....	- 33 -
c. Zhodnotenie naplnenia cieľov projektu	- 42 -
i. Vyškolenie plánovaného počtu žien	- 42 -
ii. Osvojenie si e-zručností prostredníctvom školení - evaluácia školení zúčastnenými ženami.....	- 43 -
iii. Zistenie efektu e-zručností na zlepšenie šancí uplatniť sa na trhu práce	- 46 -
iv. Definovanie lekcií a záverov.....	- 46 -
Prílohy	- 48 -
Príloha č. 1 – Zoznam partnerských úradov práce	- 48 -
Príloha č. 2 – Zoznam partnerov – regionálnych koordinátorov a lídrov komunit	- 48 -
Príloha č. 3 – Informačný leták/plagát o školeniach e-zručností	- 49 -
Príloha č. 4 – Prihláška na školenia e-zručností/ dotazník	- 50 -
Príloha č. 5 – Evaluačný dotazník	- 56 -

1. Úvod

V období od júna 2011 do marca 2012 tím Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť (ďalej ako Inštitút SGI) implementoval projekt „Školenia e-zručností pre zamestnateľnosť žien“. Projekt sa skladal z výskumnej a praktickej implementačnej časti, ktoré boli úzko prepojené, a uskutočnil sa v spolupráci s partnerskou organizáciou P-MAT, n.o., ktorá mala na starosti organizáciu školení s vybranou vzorkou žien. Do projektu boli zapojené tri skupiny žien na trhu práce s rôznym typom znevýhodnenia a žijúcich v rôznych regiónoch Slovenska – nezamestnané majoritné ženy, ženy imigrantky a rómske ženy. Projekt mal viacero paralelných cieľov, ktoré pozostávali jednak z odovzdania zručností vybraným ženám, zberu dát a zistenia detailných informácií o cieľových skupinách (demografická charakteristika, úroveň e-zručností, prístup k informačným a komunikačným technológiám (IKT), bariéry na trhu práce, atď.), hodnotenia efektu nadobudnutia zručností pre integráciu na trh práce, ako aj z identifikácie možných problémov pri implementácii vzdelávacích projektov pre znevýhodnené alebo rizikové skupiny. Táto správa spracováva výsledky tohto projektu z viacerých aspektov – ako z výskumného, tak aj implementačného, a vyvodzuje implikácie pre implementáciu podobných projektov a tvorbu politiky v oblasti celoživotného vzdelávania. Posledná fáza projektu – zhodnotenie dopadu školení e-zručnosti na zlepšenie šancí na trhu práce, sa uskutoční v druhej polovici roka 2012 a k tejto fáze projektu bude vypracovaná samostatná správa.

Do projektu a školení e-zručností sme zapojili tri skupiny, pôvodne len rómske ženy, imigrantky, a v neskoršej fáze aj nezamestnané majoritné ženy. Na školenie e-zručností sa prihlásilo 209 rómskych žien, 42 imigrantiek a 207 nezamestnaných majoritných žien. Z týchto nastúpilo 55 rómskych žien, 24 imigrantiek a 73 nezamestnaných majoritných žien. Celkovo školenia e-zručností dokončilo 29 rómskych žien, 19 imigrantiek a 59 nezamestnaných majoritných žien.

Tabuľka č. 1: Planované a skutočné počty vyškolených žien

	Plánovaný počet vyškolených žien	Počet prihlásených žien*	Počet žien, ktoré nemohli nastúpiť v dôsledku zrušenia školení	Počet žien, ktoré nastúpili na prezenčné školenia	Počet žien, ktoré dokončili prez. školenia **	E-learning	Kontrolná skupina
Nezamestnané majoritné ženy	125	207	13	74`	59	31	32
Rómske ženy	130	209	45	56	29	4	1
Imigrantky	45	42	0	24	19	2	0
Celkovo	300	458	58	154	107	37	33

*Vrátane e-learningu

**Zúčastnili sa viac ako polovice sedení

Hlavné zistenia tohto projektu možno zhrnúť nasledovne:

- znevýhodnené ženy aj napriek pocitu diskriminácie prejavujú záujem o možnosti zvyšovania kvalifikácie aj v oblasti e-zručností;
- prístup k IKT (PC a internetu) a úroveň e-zručností výrazne závisí od socio-ekonomických faktorov. Podobne ako to platí pre celú populáciu, aj v prípade troch skupín žien zapojených do projektu je prístup k IKT horší a úroveň e-zručností nižšia s rastúcim vekom, nižšou úrovňou najvyššieho dosiahnutého vzdelania a horším statusom na trhu práce. Potvrďuje to aj skutočnosť, že najlepší prístup k IKT a najvyššiu úroveň e-zručností zo všetkých skupín mali imigrantky, u ktorých bola najvyššia miera zamestnanosti, a ktoré dosahovali najvyššie dosiahnuté vzdelanie (prevažne vysokoškolské a stredoškolské s maturitou). Prístup k IKT sa prirodzene odrazil aj na úrovni e-gramotnosti, ktorá bola u migrantiek tiež najvyššia. Okrem toho, že imigrantky mali všeobecne bohatšie skúsenosti s prácou s PC a internetom, zaujímavosťou bola vysoká miera využívania internetu na telefonovanie a internetbanking;
- prekážky na trhu práce z pohľadu troch skupín žien sa medzi nimi výrazne líšili, ale zároveň kopírovali bariéry, ktoré sú pre dané komunity už známe:
  - medzi najväčšie prekážky zo strany majoritných žien patrila veľká konkurencia na trhu práce a rozbužnená byrokracia;
  - rómske ženy ako najväčšie prekážky na trhu práce uviedli diskrimináciu zo strany majority a veľkú konkurenciu;
  - migrantky ako najväčšie bariéry vnímali neznalosť jazyka, neistotu povolenia na pobyt a neuznávanie kvalifikácie a diplomov;
- charakter ponúkaných kurzov je potrebné prispôbiť špecifikám komunit, na čo je vhodné, aby lektori boli špecificky vyškolení;
- vzhľadom na rodinné povinnosti žien sa ako veľmi dôležitá ukázala potreba časovej flexibility konania školení;
- kľúčovým faktorom pre integráciu imigrantských žien a pre úspešnosť vzdelávacích kurzov v host'ovskej krajine je znalosť jazyka krajiny, v ktorej žijú; ako primárny vzdelávací kurz by preto mal byť ponúkaný kurz jazyka host'ovskej krajiny;
- v práci s rómskou komunitou je dôležité dbať na špeciálny a komplexný prístup; v našom prípade sa ukázalo ako dôležité ponúknuť ženám možnosť zabezpečiť alebo uhradiť cestovné náklady, ktoré často pre tieto ženy predstavovali významnú peňažnú položku, a preto významnú bariéru účasti na školení;
- bariéru pri hľadaní si práce u rómskej komunity môže spôsobovať aj fakt, že im chýbajú aj základné finančné prostriedky, ktoré by im umožnili uhradenie nákladov spojených s hľadaním práce (výdavky na telefón, cestovné); ako vhodný sa nám osvedčil model zabezpečenia dopravy pre rómske ženy mikrobusedom, ktorý minimalizoval ich náklady; v práci s rómskou komunitou sa ako najvhodnejší spôsob oslovovania žien ukázala spolupráca s organizáciami a jednotlivcami, ktorí s rómskou komunitou pracujú v teréne a majú s ňou blízky vzťah; rómske ženy úrady práce vnímali skôr ako formálne alebo represívne orgány; medzi úradmi práce boli najúspešnejšie v oslovovaní žien tie úrady, ktoré zvolili osobný prístup k ženám;
- nižší záujem rómskych žien o účasť na školeniach bol spôsobený ich skepsou voči možnosti nájsť si zamestnanie aj po absolvovaní školenia, s ktorou sme sa u majoritných žien a imigrantiek nestretli takmer vôbec;

2. Ciele projektu

Strategickým cieľom projektu bolo zistiť efekt e-zručností na zlepšenie šancí uplatniť sa na trhu práce u troch cieľových skupín žien - rómskych žien, žien imigrantiek a nezamestnaných majoritných žien. Základnou hypotézou bolo, že školenia e-zručností budú mať pre ženy, ktoré ich absolvujú, pozitívny vplyv na kvalitu ich života a zlepšia ich šance na integráciu na trhu práce. E-zručnosti sa v modernej ekonomike stávajú nevyhnutnosťou. Ich nadobudnutie môže znevýhodneným skupinám výrazne napomôcť:

- a) od zlepšenia prístupu k informáciám,
- b) cez získanie väčšej autonómie, sebadôvery a zlepšenia komunikačných schopností,
- c) až po zvýšenie príležitostí na vzájomnú interakciu a vytváranie sociálnych väzieb, ktoré zlepšia aj sociálnu a kultúrnu integráciu, najmä rómskych žien a imigrantiek.

Čiastkovými cieľmi sú osvojenie si e-zručností, určenie efektu osvojených e-zručností na uplatnenie cieľových skupín na trhu práce a na mieru ich zapojenia do života minoritnej a majoritnej komunity, a taktiež ovplyvnenie integračných politík.

3. Výskumné a implementačné kroky (aktivity projektu)

Prvá aktivita - analýza postavenia cieľovej skupiny na trhu práce (jún až september 2011)

Prvá fáza projektu spočívala v príprave analýzy postavenia cieľových skupín na trhu práce na základe dostupnej literatúry a dát. Táto analýza zhodnotila aktuálnu situáciu na trhu práce na Slovensku a špecifické aspekty, ktoré z nej vyplývajú pre ženy z menších. Sumarizuje legislatívny kontext a podmienky vstupu imigrantov a imigrantiek na slovenský trh práce a identifikuje viaceré prekážky, ktorým ženy – imigrantky musia na trhu práce čeliť. Táto analýza tiež prináša zhrnutie postavenia rómskych žien a majoritných žien na trhu práce a identifikovanie bariér na trhu práce, ktoré sú špecifické pre tieto cieľové skupiny. Analýza sa opiera o dáta zozbierané z viacerých zdrojov, konkrétne Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVR SR), Štatistického úradu SR (ŠÚSR), úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), United Nations Development Programme (UNDP), ako aj zo štúdií mimovládnych organizácií, ktoré sa venujú integrácii Rómov a imigrantov, a ktoré sa venujú rodovej diskriminácii.¹

Druhá aktivita – identifikácia cieľovej skupiny (júl – september 2011)

V nadväznosti na analýzu postavenia cieľových skupín na trhu práce boli v rámci týchto skupín identifikované a užšie zadefinované cieľové skupiny, pre ktoré by absolvovanie školení e-zručností mohlo byť prínosné. Kritériá výberu sú detailne opísané v kapitole 4. A. Vo všeobecnosti sme sa pri výbere potenciálnych účastníčok školení snažili zohľadniť cieľ projektu, a to zvýšenie šancí

¹ Analýza je zverejnená na webstránke Inštitútu pre dobre spravovanú spoločnosť www.governance.sk.

účastníčok na trhu práce, a preto sme sa snažili vybrať nezamestnané majoritné ženy, rómske ženy a ženy – imigrantky tak, aby u týchto bol čo najvyšší predpoklad nadobudnuté zručnosti využívať a uplatniť na trhu práce. Preto boli cieľové skupiny pre samotné školenia identifikované a užšie zadefinované tak, že napríklad podmienkou zahrnutia imigrantiek bola komunikačná znalosť slovenčiny, podmienkou zahrnutia rómskych žien bolo ukončené minimálne základné vzdelanie, ideálne stredné a i. V rámci tejto aktivity boli tiež vytipovaní partneri v regiónoch, s ktorými by bolo možné spolupracovať pri kontaktovaní konkrétnych potenciálnych účastníčok školení. Medzi kľúčových partnerov patrili úrady práce, terénne neziskové organizácie, z ktorých pochádzali regionálni koordinátori a tiež ženy v imigrantskej komunite, ktoré boli identifikované ako spojky.

Tretia aktivita – identifikácia konkrétnych záujemkýň o školenia (august – október 2011)

Po identifikácii a užšom zadefinovaní cieľových skupín pre školenia boli v spolupráci s vytipovanými úradmi práce a regionálnymi organizáciami oslovené konkrétne potenciálne záujemkyne o školenia e-zručností v rámci cieľových skupín. Každá záujemkyňa o školenie vyplnila za pomoci pracovníka, pracovníčky úradu práce alebo regionálneho koordinátora, koordinátorky podrobný dotazník, z ktorého bolo možné následne zhodnotiť úroveň e-gramotnosti konkrétnych záujemkýň a ich prístup k IKT, a ďalšie iné informácie, dôležité pre priebeh školení a úspešnosť celého projektu. Tieto dotazníky boli zároveň navrhnuté tak, aby nám pomohli získať základné demografické údaje o záujemkyniach a zistiť, čo ony subjektívne vnímajú ako najväčšie prekážky ich uplatnenia sa na trhu práce.

Štvrtá aktivita – školenia e-zručností (október 2011 – február 2012)

Po zozbieraní dotazníkov boli tieto následne vyhodnotené a záujemkyne zaradené do skupín podľa miesta pobytu a úrovne e-gramotnosti. Na základe takto vytvorených skupín začala partnerská organizácia P-MAT, n.o. oslovovať školy a lektorov, aby zabezpečila školenia po organizačnej a technickej stránke. Prezenčné školenia prebehli v rôznych regiónoch od októbra 2011 do februára 2012. V tomto období boli väčšine žien, ktoré prejavili záujem o e-learningové školenia, vytvorené a prístupné užívateľské kontá.

Piata aktivita – evaluácia (marec 2012 a jún 2012)

Po ukončení prezenčných aj e-learningových školení sa začala evaluácia na viacerých úrovniach. V prvom rade samotné účastníčky školení mali možnosť zhodnotiť, ako boli spokojné s priebehom školení, či a do akej miery boli spokojné s lektormi a lektorkami školení, ich osobným prístupom ako aj odbornosťou, tempom preberania učiva a dĺžkou školení. Mali tiež možnosť zhodnotiť, čo považovali na školeniach pre seba za najužitočnejšie, a naopak, čo považovali za zbytočné, a čo by v prípade pokračovania školení navrhli, aby školenia plne reflektovali ich potreby. Predmetom evaluácie je aj zhodnotenie výskumných zistení o cieľových skupinách, konkrétne demografické údaje cieľových skupín, ich status na trhu práce v čase vyplňania dotazníka, ich úroveň e-gramotnosti a mieru prístupu k IKT. Záverečnou fázou evaluácie bude zhodnotenie efektu školení e-zručností na uplatnenie sa na trhu práce, ktoré sa uskutoční v júni 2012 a bude k nemu vypracovaná samostatná správa. Už na základe súčasných údajov vieme zhodnotiť mieru dokončenia školení ženami z rôznych cieľových skupín, ako jeden z parametrov, ktorý vplýva na možný dopad školenia na integráciu žien na trh práce.

4. Hodnotiaca správa

a. Prípravné kroky

i. Základná analýza situácie cieľových skupín na trhu práce

Prvotným krokom v implementácii projektu bola detailná analýza trhu práce so zreteľom na znevýhodnené skupiny, na ktoré sa zameriava projekt. Jej cieľom zároveň bolo identifikovať spôsob, akým sa cieľové skupiny oslovia a zapoja do projektu. Tabuľka č. 2 zhrňa základné kritériá a popis cieľových skupín. Hoci hlavnou cieľovou skupinou boli nezamestnané ženy, najmä v prípade migrantskej komunity sme sa rozhodli zapojiť aj ženy, ktoré pracujú, ale uvažujú o zmene práce. V rámci imigrantskej komunity sme sa rozhodli zapojiť ženy ruskej, ukrajinskej, rumunskej a vietnamskej národnosti. Tieto národnosti boli vybrané na základe veľkosti danej imigrantskej skupiny na Slovensku – všetky tri národnosti patria medzi relatívne najpočetnejšie. Podkladová analýza ukázala, že sa zároveň líšia v dôležitých aspektoch, ako je napríklad výška vzdelania (ženy ukrajinskej, prípadne ruskej národnosti patri medzi najvyššie vzdelané, ženy vietnamskej národnosti majú poväčšine stredoškolské vzdelanie, kým ženy rumunskej národnosti majú z týchto troch skupín najnižšiu mieru vzdelania. Rumunky ale zároveň pochádzajú z členskej krajiny EÚ, a preto majú voľný prístup na trh práce a nemali by čeliť žiadnym výrazným prekážkam. Naopak, ženy z ostatných dvoch komunit musia svoj pobyt na Slovensku legalizovať a čelia rôznym reštriktívnym opatreniam, ktoré negatívne vplyvajú aj na možnosť ich integrácie na trh práce. Výrazný rozdiel medzi ukrajinskou (ruskou) a vietnamskou skupinou je faktor jazyka. Hoci sme pri výbere vietnamskej vzorky dbali na to, aby vietnamské ženy mali takú znalosť slovenského jazyka, aká by im umožnila školenie absolvovať, nižšiu mieru absolvovania školení v tejto komunite pripisujeme aj tomuto faktoru.

V procese regrutovania sa vzorka rozšírila o ženy ruskej, a tiež albánskej národnosti. Mali sme naopak problém nájsť dostatok žien rumunskej národnosti, ktoré by mali o školenie záujem. Toto pripisujeme viacerým faktorom. Rumunská imigrantská komunita sa, na rozdiel od ukrajinskej alebo vietnamskej, nezduzuje, čiže nie je jednotná. Toto je spôsobené aj tým, že ide o relatívne novú vlnu imigrácie, ale pravdepodobne na tento fakt vplyva aj imigračný kanál. Rumunskí imigranti prichádzajú na Slovensko pracovať často cez personálne agentúry, ktoré do veľkej miery poskytujú aj servis, čiže podpora imigrantskej komunity je menej potrebná alebo žiadaná. Rumunské imigrantky prichádzajú za konkrétnym pracovným miestom, a preto aj ich záujem ďalej si zvyšovať kvalifikáciu môže byť relatívne menší.

Hlavným kritériom pri výbere žien z rómskej komunity bola gramotnosť a ukončené aspoň základné, ideálne ale stredoškolské vzdelanie. Pri oslovovaní rómskych žien sme sa obrátili organizácie, ktoré pracujú s Rómami, a tiež úrady práce. Ich úlohou bolo identifikovať ženy rómskej národnosti, bez toho, aby sme udali presnejšie údaje ako postupovať, okrem toho, že do školení sme navrhli zapojiť rómske nezamestnané ženy s vyššou mierou vzdelania, pre ktoré by absolvovanie školenia mohlo byť prínosom.

Majoritné ženy sme regrutovali výlučne cez úrady práce, a to buď formou oslovenia pracovníkmi a pracovníčkami úradu na zapojenie sa do kurzu, ale aj formou plagátov, ktoré boli vyvesené na úradoch práce. Oslovovali sme úrady práce v okresoch s menšou, ako aj väčšou mierou nezamestnanosti s cieľom otestovať faktor externých podmienok a výkonnosti lokálneho trhu práce

na uplatnenie sa žien na trhu práce po absolvovaní školení. V rámci majoritných žien sme vo vybraných mestách, kde sa nám prihlásil veľký počet záujemkýň, vytvorili aj kontrolnú skupinu.

Tabuľka č. 2: Prehľad situácie cieľových skupín na trhu práce a základné kritériá výberu

	Imigrantky			Rómky	Majoritné ženy
	Rumunsko	Ukrajina	Vietnam		
Základné charakteristiky					
Vzdelanie	Relatívne nižšia miera vzdelania – ZŠ a SŠ	Vysoký podiel VŠ vzdelania	Stredné s maturitou	Nízke vzdelanie	Zvyčajne stredné
Typ práce v SR	Kvalifikovaná manuálna práca	Rôzne – priemysel a služby, vysokokvalifikované povolania	Kvalifikovaná manuálna práca (ťažba, hutníctvo)	Nízka miera aktivity na trhu práce	Nezamestnané ženy registrované na úrade práce
Región/okresy	Galanta, Trnava,	Rovnomerne	Bratislava, Západ, Východ	Východ	Okresy s väčšou ako aj s menšou nezamestnanosťou.
Znalosť jazyka	Dobrá – ženy zo slovenských komunit v Rumunsku alebo maďarsky hovoriace	Dobrá – jazyková príbuznosť	Potrebné overiť – časť imigrácie nadväzovala na predošlé väzby a znalosť slovenčiny	-	
Rodový aspekt	-	-	Tradičnejšia úloha ženy	Špecifická úloha ženy ako matky – vyšší počet detí; nižšia vzdelanostná úroveň medzi ženami	-
Iné	Prichádzajú v skupinách, silné sociálne väzby				
Zamestnávatelia (pred krízou)	Samsung, PSA	Zamestnávanie nie je koncentrované u veľkého zamestnávateľa	Samsung, Sony, Hornonitrianske bane, Bane Nováky	-	
Identifikácia a výber					
Základné kritérium	Znalosť slovenčiny Nezamestnané alebo zamestnané uvažujúce o zmene povolania Ochota absolvovať kurz	Znalosť slovenčiny nezamestnané alebo uvažujúce o zmene povolania Ochota absolvovať kurz Možnosť začať legálne pracovať v blízkej budúcnosti po ukončení kurzu (ak zjednotenie rodiny)	Znalosť slovenčiny Nezamestnané alebo uvažujúce o zmene povolania Ochota absolvovať kurz – môžu byť aj zamestnané ženy Nová vlna imigrácie (príchod po vstupe do EÚ) Možnosť začať legálne pracovať v blízkej budúcnosti po ukončení kurzu (ak zjednotenie rodiny)	Gramotné ženy s minimálne základných vzdelaním a zároveň nezamestnané, ktoré chcú pracovať (aktívne hľadajú prácu)	Nezamestnané ženy registrované na úrade práce
Spôsob kontaktu	- Konzultácia v IVO* - kontakty v PSA Pegeout Trnava	- Konzultácia v IVO* - Líderky komunity	Únia vietnamských žien na SK IOM – skúsenosť s komunitou v rámci asistovaných dobrovoľných návratov	Organizácie rómskych žien ÚPSVaR vo vybraných okresoch Organizácie s predošlou	Úrady práce (ÚP) – oslovovanie zamestnancami

	Info o školeniach cez cudzineckú políciu Migračné informačné centrum IOM (Bratislava a Košice)			skúsenosťou školenia Rómov Inzeráty na ÚP	Inzeráty na úradoch práce
Ciel'ový počet (Školenia + kontrolná skupina)	15+5	15+5	15+5	150+50	125 + 30
Typ kurzu	E-zručnosti - prezenčnou formou	E-zručnosti - prezenčnou formou	E-zručnosti - Prezenčnou formou	E-zručnosti - Prezenčnou formou	E-zručnosti – Prezenčnou formou alebo e-learningom
Možný problém/ faktor	Cyklická migrácia a vysoká fluktuácia kvôli otvoreným hraniciam; Práca cez zamestnanecké agentúry	-	Agentúrni zamestnanci; Relatívna uzavretosť skupiny; „Vrstvy“ v rámci komunity (podnikatelia vs. ostatní);	Zlý prístup k IKT	
Iné výhody	Pracovné postavenie z právneho hľadiska rovnaké ako majorita	Formálne vyššie kvalifikované ženy	Vďaka vzdialenosti od rodiska je to relatívna stabilná imigrácia		Status majority

Zdroj: Kureková, L. 2012. Analýza slovenského trhu práce s dôrazom na staré a nové menšiny: rómske ženy a imigrantky. Bratislava: Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť. * IVO – Inštitút pre verejné otázky

ii. Metodológia výskumnej časti

Pri príprave projektu a výbere cieľovej skupiny sme sa snažili navrhnuť štruktúru projektu, ktorá by nám čo najexaktnejšie umožnila zhodnotiť reálny dopad a účinnosť školenia e-zručností ako nástroja na zvýšenie šancí rizikových skupín žien na trhu práce. Projekt je prínosný svojím komparatívnym zameraním, ktoré samo o sebe umožňuje zhodnotiť vhodnosť školení e-zručností (a spôsobu, akým sú implementované) ako nástroja pre zlepšenie šancí žien s rôznym typom znevýhodnenia. Projekt v samotnom dizajne zahŕňa variáciu, a to tak, aby rozdielnosť v základnej vzorke (napríklad rozdielne národnosti v rámci imigrantskej komunity) umožnila generovať závery a podprieť alebo vyvrátiť hypotézy a faktory, ktoré môžu zvyšovať alebo znižovať účinnosť školení e-zručností ako intervenčného nástroja na trhu práce.

Základnou analytickou metódou projektu je komparatívna metóda. Tá spočíva v možnosti porovnávať v rámci skupín ako aj medzi skupinami, čiže medzi skupinou nezamestnaných majoritných žien, imigrantiek a rómskych žien. Porovnávanie v rámci skupiny spočíva v možnosti porovnať tri rôzne typy imigrantiek, ktoré sa líšia jazykovou vybavenosťou, migračným kanálom, typom komunity, ale napríklad aj výškou dosiahnutého vzdelania. Vzhľadom na fakt, že imigrácia sa zvyčajne sústreďuje do oblastí, kde existujú pracovné príležitosti, vybrané imigrantky boli školené najmä v hlavom meste Bratislave, a len niekoľko sa školoilo v iných regiónoch Slovenska (Lučenec, Košice). Regionálnu rôznorodosť sme však zapracovali najmä do výberu nezamestnaných majoritných žien, ktoré sme sa snažili regrutovať v regiónoch s relatívne nižšou nezamestnanosťou (Trnavský, Nitriansky, Žilinský), ako aj v Banskobystrickom kraji (Tabuľka č.3). V rovnakých regiónoch sme sa snažili oslovit' aj ženy z rómskej menšiny, a to najmä preto, aby bolo možné porovnávať aspekt etnicity ako intervenujúceho faktora. V štyroch okresoch (Banská Bystrica, Martin, Rožňava, a Veľký Krtíš) sa nám podarilo školenia zorganizovať pre nezamestnané majoritné ženy, ako aj ženy rómskej národnosti (Tabuľka č. 4).

Špecifickou analytickou charakteristikou skupiny majoritných žien je vytvorenie kontrolnej skupiny vo vybraných okresoch, čiže simulovanie sociálneho experimentu. To znamená, že náhodným výberom sme zo vzorky prihlásených majoritných žien vyradili istý počet žien, ktoré na školenia neboli zaradené. Toto nám umožní pri hodnotení dopadu školení na nezamestnané majoritné ženy určiť, či prípadná zmena statusu na trhu práce bola výsledkom účasti na školení, alebo bola dôsledkom iných faktorov, napríklad zlepšenia pracovných príležitostí v danom okrese všeobecne. Ženy z kontrolnej skupiny, ako aj ženy, ktoré sa školení zúčastnili, budeme kontaktovať v záverečnej fáze projektu, ktorá je naplánovaná na obdobie júl – september 2012. Kontrolná skupina bola vytvorená v 5 okresoch (Banská Bystrica – 7, Martin – 10, Ružomberok – 4, Senica – 4, Veľký Krtíš - 8) a celkovo do nej bolo zahrnutých 33 žien, čo predstavuje 7,2% z celkového počtu zapojených žien. Majoritným ženám, ktoré mali zväčša lepší prístup k IKT alebo vyššiu mieru predošlých znalostí sme ponúkli možnosť zúčastniť sa školení e-learningovou formou.

Údaje získané z prihlášok na školenia boli spracované do numerickej formy tak, aby ich bolo možné analyzovať v štatistickom softvéri. Údaje boli anonymizované zadaním evidenčného čísla pri doručení dotazníkov/prihlášok a ich spracovaní. Kontaktné údaje žien, ktoré boli potrebné na to, aby mohli byť kontaktované s informáciou o školeniach, boli spracované v samostatnom súbore.

Prihlášky, respektíve dotazníky, nám slúžili na zber cenných informácií o charakteristikách skupín, s ktorými sme pracovali. Ich konkrétnejší obsah bude vysvetlený v iných častiach tejto správy. Dotazníky zbierali jedinečné informácie aj o miere prístupu k IKT a úrovni e-gramotnosti medzi tromi skupinami žien, s ktorými sme pracovali. Tiež nám umožnili identifikovať prekážky na trhu práce z pohľadu samotných žien. Naše zistenia detailne opisujeme v časti *b. Výskumné zistenia - i. Zistenia o cieľových skupinách a ich porovnanie* tejto správy.

Spracovanie dát do formy, ktorá umožní štatistickú analýzu nám v ďalšej fáze projektu pomôže zhodnotiť rôzne faktory, ktoré vplývali na mieru dokončenia kurzu alebo mieru zlepšenia postavenia na trhu práce, exaktnejšími štatistickými metódami, a tak odkontrolovať škálu faktorov, ktoré môžu vysvetľovať dané výsledky, a tiež určiť ich relatívnu dôležitosť.

iii. Popis identifikácie cieľovej skupiny, zberu dát a stratégie spolupráce s partnermi

V prvej fáze bola cieľová skupina identifikovaná na základe analýzy postavenia žien z menších a majoritných žien na trhu práce. Táto analýza pomohla identifikovať regióny, v ktorých by školenia e-zručností mohli byť pre cieľové skupiny prínosné a zadefinovať minimálne kritériá, ktoré záujemkyne o školenia musia spĺňať, aby sa mohli do projektu zapojiť.

Konkrétne záujemkyne boli potom už na základe našich inštrukcií vytipované úradmi práce a regionálnymi koordinátormi (zoznam oslovených úradov práce je v prílohe č. 1). V prípade oslovovania rómskych žien a imigrantiek sme sa rozhodli zvoliť stratégiu oslovovania najmä prostredníctvom regionálnych koordinátorov a lídrov komunit (zoznam oslovených partnerov je v prílohe č. 2).

Z úvodnej komunikácie s úradmi práce bolo zrejmé, že napríklad imigrantky v evidencii uchádzačiek o prácu buď vôbec neevidujú alebo len zriedkavo a vo veľmi malom počte. Navyše, niektoré z imigrantských komunit, medzi vybranými to bola najmä vietnamská komunita, sú uzavreté a preniknúť do nich z externého prostredia je náročné. Ako prostredníci/spojky pôsobia lídri komunit,

ktorí majú na ich rozhodovanie silný vplyv. Ich zahrnutie ako prostredníkov v komunikácii s imigrantkami sme preto považovali za kľúčové. V prípade rómskych žien sme sa rozhodli pre oslovovanie regionálnymi koordinátormi a komunitnými pracovníkmi z viacerých dôvodov. V prvom rade preto, že sú s rómskymi ženami v intenzívnejšom a neformálnejšom kontakte ako pracovníci úradov práce. A podobne ako v prípade imigrantských komunít aj v prípade rómskej komunity, koordinátori z ich radov pre nich predstavujú prirodzené authority, požívajú ich dôveru a ich názor má váhu, preto dokážu rómske ženy aj viac motivovať. Ďalším dôvodom bolo, že len malá časť úradov práce prejavila záujem a ochotu oslovovať rómske ženy s ponukou školení. Niektoré uviedli, že rómske ženy nemajú formálne v evidencii uchádzačiek o zamestnanie, a preto ich nemôžu oslovovať. Iné boli skeptické ohľadom ich záujmu a pravidelnej účasti na školeniach. Z týchto dôvodov boli regionálni koordinátori a komunitní pracovníci v štádiu oslovovania rómskych žien nevyhnutní, a ako sa v priebehu projektu ukázalo, ich prítomnosť v ďalších fázach projektu bola nemenej dôležitá. Úrady práce a ich pracovníci zohrali dôležitú úlohu pri kontaktovaní nezamestnaných majoritných žien. V prvej fáze boli požiadané o zverejnenie informácií o školeniach na svojich informačných tabuliach (informačný leták/plagát je v prílohe č. 3), a potom o individuálne oslovovanie svojich klientok.

Pracovníci úradov práce a regionálni koordinátori boli tiež inštruovaní, ktoré klientky oslovovať. Ako už bolo spomenuté, v prípade imigrantiek bola podmienkou účasti na projekte a na školeniach pracovná znalosť slovenského jazyka a v prípade Rómov ukončené minimálne základné vzdelanie. Pri oslovovaní bolo pracovníkom úradov práce ako aj regionálnym koordinátorom zdôraznené, že celkový počet žien nie je dôležitý. Naopak, z hľadiska úspešnosti je oveľa dôležitejšie, aby ženy, ktoré budú do projektu zahrnuté a zúčastnia sa školení, mali skutočný záujem a boli motivované.

Ak ženy prejavili záujem, pracovníci úradov práce alebo regionálni koordinátori im dali vyplniť dotazník (v prílohe č. 4), ktorý slúžil jednak ako prihláška na školenie, a tiež ako zdroj dát pre výskum. Je dôležité uviesť, že vzhľadom na rozsiahlosť dotazníku a miestami odborný jazyk boli pracovníci úradov a regionálni koordinátori inštruovaní, aby dotazník vyplnili spoločne so záujemkyňami.

Po zozbieraní a vyhodnotení dotazníkov boli záujemkyne rozdelené do skupín podľa miest školení a úrovne e-gramotnosti a času, v ktorom im školenie najlepšie vyhovovalo. Tieto informácie boli odovzdané partnerskej organizácii P-MAT, n.o., ktorá mala za úlohu zabezpečiť prezenčné a e-learningové školenia po organizačnej, technickej a obsahovej stránke s ohľadom na tieto informácie.

iv. Organizácia školení e-zručností

Samotné školenia e-zručností zabezpečovala partnerská organizácia P-MAT, n.o., ktorá má niekoľkoročné skúsenosti v oblasti organizovania školení e-zručností pre rôzne skupiny záujemcov a záujemkyň. P-MAT, n.o. zabezpečoval školenia e-zručností pre záujemkyne, ktoré sme identifikovali a zaradili do skupín na základe zozbieraných vyplnených dotazníkov. Okrem prezenčných školení, ktoré zabezpečoval v spolupráci s lokálnymi školami a lektormi, zabezpečoval aj e-learningové školenia.

Popis dohodnutých úloh partnerskej organizácie P-MAT

Partnerská organizácia P-MAT, n.o. mala za úlohu zabezpečiť školenia e-zručností v regiónoch, kde bol prejavovaný záujem o školenia v dotácii 30 hodín. Jej úlohou bolo zabezpečiť priestory

s dostatočným technickým vybavením na realizáciu školení, lektorov a obsah školení. Úroveň a obsah poskytnutých školení mali reflektovať úroveň e-gramotnosti záujemkýň a ich dovtedajšie skúsenosti s prácou na PC. Lektori mali zároveň dbať na socioekonomické a sociokultúrne špecifiká jednotlivých cieľových skupín. Partnerská organizácia P-MAT, n.o. mala okrem prezenčných školení zabezpečiť aj e-learningové školenia, čo zahŕňalo vytvorenie e-learningových kont záujemkyniam v spolupráci s vybranou IT firmou a pravidelnú IT podporu týmto záujemkyniam v prípade akýchkoľvek nejasností.

Plánované miesta konania školení verzus reálne miesta školení

Pôvodne sa mali školenia uskutočniť vo všetkých krajoch s výnimkou Trenčianskeho kraja v celkovo 22 mestách. Hoci v priebehu projektu sa zvažovalo školenie aj v meste Trenčín, nakoniec sa od tejto možnosti upustilo pre nedostatočný počet záujemkýň, ktorého príčinou bola najmä nedostatočná spolupráca Úradu práce v Trenčíne už v počiatočnej fáze projektu. Nakoniec sa školenia uskutočnili v 16 mestách. Z pôvodne plánovaných miest sa školenia nepodarilo uskutočniť v Čadci a Liptovskom Mikuláši v Žilinskom kraji, a v Gortve, Kremnici, Rimavskej Sobote a Žarnovici v Banskobystrickom kraji. Prehľad plánovaných a uskutočnených školení je v tabuľke nižšie.

Tabuľka č. 3: Prehľad lokalít plánovaných a uskutočnených školení a počty žien v jednotlivých lokalitách

Plánované školenia		Uskutočnené školenia áno/nie	Počet prihlásených žien	Počet žien zapojených do školení	Počet žien v kontrolnej skupine	Počet žien zapojených do e-learningu	Zrušené školenia
Kraj	Mesto						
Bratislavský	Bratislava	Áno	53	28	0	5	0
Trnavský	Trnava	Áno	13	5	0	2	0
	Senica	Áno	21	13	4	1	0
Trenčiansky	Trenčín	Nie	6	0	0	6	0
Nitriansky	Šarovec	Áno	10	7	0	0	0
	Nové Zámky	Áno	13	10	0	0	0
Žilinský	Martin	Áno	39	5	10	5	0
	Ružomberok	Áno	26	10	4	0	0
	Liptovský Mikuláš	Nie	16	0	0	3	8
	Čadca	Nie	15	0	0	0	12
Banskobystrický	Banská Štiavnica	Áno	27	10	0	1	0
	Banská Bystrica	Áno	40	14	7	2	0
	Lučenec	Áno	18	8	0	2	0
	Kremnica	Nie	3	0	0	0	3
	Rimavská Sobota	Nie	18	0	0	0	18
	Veľký Krtíš	Áno	39	7	8	4	0
	Žarnovica	Nie	7	0	0	0	6
	Jesenské	Áno	9	7	0	0	0
Žiar nad Hronom	Áno	22	5	0	0	1	

	Gortva	Nie	10	0	0	0	10
Prešovský	Chminianske Jakubovany	Áno	20	10	0	1	0
Košický	Rožňava	Áno	11	2	0	4	0
	Košice	Áno	22	13	0	1	0
Spolu	22	16 / 6	458	154	33	37	58

Mestá a obce so zmiešanými skupinami žien

Zmiešané skupiny žien boli vo viacerých mestách. Ich zastúpenie je prehľadne zaznačené v tabuľke nižšie:

Tabuľka č.4: Prehľad miest a obcí, kde boli na školeniach zmiešané skupiny

Rómske ženy a nezamestnané majoritné ženy	Imigrantky a nezamestnané majoritné ženy	Rómske ženy, imigrantky a nezamestnané majoritné ženy
Banská Bystrica Martin Rožňava Veľký Krtíš	Lučenec	Bratislava Košice

Dôvody nekonania školení a popis problémov

Dôvody nekonania školení boli pre konkrétne mestá rozdielne, najčastejšie to ale bol nedostatočný záujem o školenia, ktorý sa premietol do veľmi nízkeho počtu účastníčok a problémy so zabezpečením vhodných priestorov s dostatočným technickým vybavením na školenie.

Nedostatočný záujem o školenia bol dôvodom zrušenia školení v mestách Kremnica, Liptovský Mikuláš, Rimavská Sobota a Žarnovica. V Liptovskom Mikuláši s nami spolupracovala len lokálna koordinátorka aktívna v komunitnej organizácii zameranej na integráciu rómskej menšiny. Asi polovica z jej záujemkýň už v samotnom dotazníku indikovala, že sa školení e-zručností už v minulosti zúčastnila a nevidí prínos ďalších školení. Úrad práce v Liptovskom Mikuláši neprejavil o spoluprácu väčší záujem. Jeho pracovníci/pracovníčky neinformovali svoje klientky o možnosti absolvovať zdarma školenie e-zručností proaktívne, len zverejnili leták na informačnej tabuli úradu. Zo skúsenosti z ostatných miest, takáto forma informovania bola nedostačujúca a nevedla klientky k tomu, aby sa ďalej informovali o tejto možnosti. Len malý počet dotazníkov nám prišiel od individuálnych záujemkýň, ktoré reagovali na informácie v letákoch vyvesených na informačných tabuliach v úradoch práce. Na prvé ani ďalšie stretnutia sa v konečnom dôsledku preto nepodarilo zabezpečiť dostatočný počet uchádzačiek, a tým ani ekonomickú efektívnosť výdavkov na školenie, a preto bolo školenie v Liptovskom Mikuláši zrušené. Podobná situácia sa zopakovala aj v Kremnici, Rimavskej Sobote a Žarnovici, a to aj napriek spolupráci s miestnymi úradmi práce. Buď bolo v týchto mestách prihlásených od samého začiatku málo záujemkýň alebo tie, ktoré boli prihlásené, ako sa neskôr ukázalo, o školenia nemali skutočný záujem.

Druhým najčastejším dôvodom zrušenia školení bol problém so zabezpečením priestorov. Vhodné priestory na školenia s dostatočným technickým vybavením sa nepodarilo nájsť v Čadci ani v Gortve.

b. Výskumné zistenia

i. Zistenia o cieľových skupinách a ich porovnanie

Počty žien zapojených do školení a forma

Na školenia e-zručností sa celkovo prihlásilo 458 žien (Tabuľka č. 5). Najpočetnejšou skupinou boli rómske ženy, ktoré tvorili 45,6% (209) záujemkyň. O niečo menej sa prihlásilo žien z majoritného obyvateľstva – tvorili 45,2% (207). Podiel imigrantiek bol najnižší – tvorili 9,2% (42) zapísaných žien. Najväčšou skupinou spomedzi imigrantiek tvorili imigrantky z Ukrajiny (16, t.j. 38,1%) nasledované Ruskami (14; 33,3%), potom Vietnanky (9; 21,4%) a najmenej zastúpené boli Rumunky (2; 4,8%) a Albánky (2,4%) (Tabuľka 6).

Tabuľka č. 5: Počty prihlásených a školených žien

	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
Počet prihlásených žien	207 (45,2%)	209 (45,6%)	42 (9,2%)	458 (100%)
Začali školenie (%)	35,7	26,8	57,1	33,6
Nenastúpili na školenie (%)	27,5	49,3	38,1	38,4
Školenie bolo zrušené (%)	6,3	21,5	0	12,7
(len) E-learning (%)	15	1,9	4,8	8,1
Kontrolná skupina (%)	15,5	0,5	0	7,2

Tabuľka 6: Zloženie imigrantskej komunity

	Imigrantky Ukrajina	Imigrantky Rusko	Imigrantky Vietnam	Imigrantky Rumunsko	Imigrantky Albánsko	Imigrantky celkom
Počet prihlásených žien (% z imigrantiek)	16 (38,1%)	14 (33,3%)	9 (21,4%)	2 (4,8%)	1 (2,4%)	42 (100%)
Začali školenie (%)	68,8	64,3	33,3	0	100	57,1
Nenastúpili na školenie (%)	31,3	28,6	66,7	50	0	38,1
Školenie bolo zrušené (%)	0	0	0	0	0	0
(len) E-learning (%)	0	7,1	0	50	0	4,8
Kontrolná skupina (%)	0	0	0	0	0	0

Z celkového počtu prihlásených žien školenia začalo vyše 33% všetkých žien, ale približne rovnaké percento ich absolvovať nemohlo, pretože boli zrušené. V najväčšej miere z pôvodne prihlásených žien na školenia nastúpili ženy z imigrantskej komunity, a v rámci nej najmä ukrajinské a ruské imigrantky, z ktorých školenia začali viac ako dve tretiny prihlásených žien. Z majoritných žien na školenia nastúpila viac ako tretina, u rómskych žien školenie začala takmer štvrtina prihlásených žien. Do kontrolnej skupiny bolo zahrnutých 16% majoritných žien. Školení sa formou e-learningu plánovalo zúčastniť 15% majoritných a 5% imigrantiek. Takmer štvrtina rómskych žien sa školení nemohla zúčastniť, pretože boli zrušené.

Z týchto základných údajov vyplýva, že najväčší záujem o účasť na školeniach mali ženy z imigrantskej komunity, kým najnižší rómske ženy. Údaj o majoritných ženách je skreslený zaradením žien do kontrolnej skupiny a možnosťou robiť kurz formou e-learningu. Bez hlbšej analýzy nie je možné robiť silné závery na základe týchto dát, ale v procese komunikácie so ženami, najmä rómskej menšiny, sme často narážali na tieto dôvody nezúčastnenia sa školení - nízku motiváciu ďalej sa vzdelávať, ako aj všeobecnú skepsu a nízku dôveru v to, že zúčastnenie sa školenia im umožní zamestnať sa. Mieru dokončenia školení, a tiež dôvody ich neúčasti, ktoré ženy uvádzali, bližšie rozvážame v časti 4. Hodnotiaca správa b. Výskumné zistenia ii. Zhodnotenie školení.

Demografické údaje

Tabuľka č. 7: Kraj pobytu

Región pobytu	Majoritné ženy (%)	Rómske ženy (%)	Imigrantky (%)	Celkom (Počet a %)
Bratislavský kraj	5,8	1,4	85,7	51 (11,2%)
Trnavský kraj	14,5	0	4,8	32 (7%)
Nitriansky kraj	8,2	4,8	0	27 (5,9%)
Trenčiansky kraj	2,4	0,5	0	6 (1,3%)
Banskobystrický Kraj	31,9	60,1	7,1	194 (42,5%)
Žilinský kraj	30,9	13,9	0	93 (20,4%)
Prešovský kraj	1,4	9,6	0	23 (5%)
Košický kraj	4,8	9,6	2,4	31 (6,8%)
Neuviedli	0	0,5	0	1(0,2%)

Najviac žien prejavilo záujem o školenia v Banskobystrickom kraji (42,5%), čo bol aj hlavný región, na ktorý sme sa pri výbere vzorky a oslovení spolupracujúcich orgánov a organizácií zamerali (Tabuľka č. 7). Za ním nasledoval Žilinský kraj (20%) a Bratislavský kraj (11%). Najmenej zastúpeným regiónom bol Trenčiansky kraj, kde sa zapojilo len 6 žien (1,3%). Majoritné ženy sa najčastejšie prihlasovali z Banskobystrického (31,9%), Žilinského kraja (30,9%) a Trnavského kraja (15%). Najmenej majoritných žien pochádzalo z Prešovského kraja (1,4). Najviac rómskych účastníčok pochádzalo z Banskobystrického kraja (60,1% zo všetkých Rómkov). Trnavský kraj bol jediný, z ktorého sa školení nezúčastnila žiadna Rómka. Imigrantky sa prihlasovali zo 4 regiónov – z Bratislavského, Trnavského, Banskobystrického a Košického kraja. Najviac, až 85,7% imigrantiek prejavilo záujem o školenia v Bratislavskom kraji. V tomto kraji tvorili až 70,6% všetkých záujemkýň. Prihlásené imigrantky z Rumunska boli výlučne z Trnavského kraja, kým imigrantky z Vietnamu boli výlučne z Bratislavského kraja.

Tabuľka č. 8: Dosiahnuté vzdelanie (%)

Vzdelanie	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
Ani základné	0	3,8	0	1,8
Základné	12,6	64,4	0	35,3
Učňovské alebo stredné bez maturity	34,5	24,5	2,6	27,2
Stredné s maturitou	44,2	7,2	53,8	28,0
VŠ	8,7	0	43,6	7,7
Neuviedli	0,5	0,5	7,1	1,1

Výška dosiahnutého vzdelania medzi skupinami bola veľmi rôznorodá, ale v súlade s očakávaniami podkladovej analýzy pre identifikáciu výberu cieľovej skupiny (Tabuľka č. 8). Z celkového počtu zúčastnených žien viac ako tretinu tvorili ženy len so základným vzdelaním, približne štvrtina žien dosiahla stredoškolské vzdelanie učňovské alebo bez maturity a ďalšia približne štvrtina dosiahla stredoškolské vzdelanie s maturitou. Celkový podiel vysokoškolsky vzdelaných žien tvoril len 7,7%. Ženy, ktoré nemali ukončené ani základné vzdelanie, patrili do skupiny Rómok. Celkom ich bolo 8, t.j. 1,8% zo všetkých prihlásených.

Majoritné ženy mali najčastejšie dosiahnuté stredoškolské vzdelanie s maturitou. Všetky mali ukončené aspoň základné vzdelanie. V tejto skupine bolo aj najviac vysokoškoláčok, hoci imigrantky za nimi v tomto nezaostávajú. Vysokoškolsky vzdelané ženy patrili rovnomerne do radov imigrantiek (48,6%) a majoritných žien (51,4%). Najvyšší podiel vysokoškolsky vzdelaných imigrantiek je v skupine Rusiek (47,1%), tesne nasledovaný Ukrajinkami (41,2%). V rámci skupiny sa prejavili rozdiely, ktoré sme identifikovali už v podkladovej analýze – Vietnamky a Rumunky dosahujú prevažne stredoškolské vzdelanie a sú tak relatívne menej vzdelané ako imigrantky z Ukrajiny a Ruska.²

Najmenej vzdelanou skupinou sú rómske ženy. Najviac, 64,4% Rómok má najvyššie ukončené základné vzdelanie. Približne 32% ukončilo stredoškolské vzdelanie. Takmer 4% z nich (3,8) nemá ukončené ani základné vzdelanie a žiadna žena z tejto skupiny nemá dosiahnuté vysokoškolské vzdelanie. Rómky s najvyšším dosiahnutým vzdelaním v tejto skupine majú ukončenú strednú školu s maturitou. Tieto údaje naznačujú, že sa nám podarilo oslovit' skupinu rómskych žien, ktorá je viac vzdelaná ako sa zdá byť typická vzdelanostná štruktúra (porovnaj s Tabuľkou č. 5 v podkladovej analýze). Pri tejto skupine treba do úvahy zobrať aj fakt, že takmer tretina rómskych žien patrila do vekovej kategórie 15-24 rokov, takže je možné, že svoju kvalifikáciu ešte zvýši (Tabuľka č. 9).

Z týchto údajov možno zhrnúť, že sa nám podarilo nájsť, aspoň čo sa vzdelania týka, reprezentatívne vzorky z jednotlivých imigrantských komunit a vyššie vzdelané rómske ženy, než je priemer v krajine, a tak splniť pôvodný zámer v type žien, ktoré sme chceli do školení zahrnúť.

² Tieto údaje nie sú v tejto správe zobrazené.

Tabuľka č. 9: Vek

Veková skupina (%)	Majoritné ženy (%)	Rómske ženy (%)	Imigrantky (%)	Celkom (%)
15 – 24	6,3	29,4	7,1	16,8
25 – 34	23,7	36,8	21,4	29,4
35- 44	31,9	23,5	26,2	27,6
45 – 54	30	7,8	35,7	20,5
55 – 64	8,2	2	7,1	5,3
Nad 64	0	0,5	2,4	0,4
Neuviedli	0	2,4	0	1,1

Najviac žien spadalo do vekovej kategórie 25-34 rokov (29,4%) (Tabuľka č. 9). Druhou najpočetnejšou kategóriou bol vek 35-44 rokov (27,6). Len 5,7% žien malo v čase zberu dát 55 a viac rokov (z toho 0,4% sú ženy nad 64 rokov). 16,8% spadá do najmladšej vekovej kategórie 15-24 rokov.

Majoritné ženy boli najviac zastúpené v kategórii 35-44 rokov, takmer 40% malo vek 45-64 rokov. Rómky boli najviac zastúpené v kategórii 25-34 rokov (36,8% zo všetkých Rómkov). Rómky tvorili najväčšiu časť najmladšej kategórie 15-24 rokov (78,9% zo všetkých v tejto skupine). Najviac imigrantiek bolo zaradených do vekovej kategórie 45-54 rokov (35,7% zo všetkých imigrantiek). Rôzne skupiny imigrantiek boli vekovo pomerne heterogénne – Rusky majú zastúpenie vo všetkých vekových kategóriách a Vietnamky vo všetkých okrem najvyššej. Ukrajinky vo všetkých okrem najnižšej a najvyššej (údaje nezobrazujeme).

Tabuľka č. 10: Rodinný stav a počet detí

Rodinný stav (%)	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
Slobodná	33,7	55,0	21,1	42,5
Vydatá	44,4	32,1	60,5	40
Rozvedená	19,5	10	10,5	14,4
Ovdovená	1,5	0,5	7,9	1,5
Iný	1	2,4	0	1,5
Neuviedli	1	0	9,5	1,3
Počet detí (%)	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
0	27,7	30	25,5	26,9
1	21,8	23	30	23,1
2	34,2	21,1	25	27,4
3	12,9	20,6	5	15,7
4 a viac	3,5	9,8	10	7
Neuviedli	2,4	2,4	4,8	2,6

Najviac žien vo vzorke bolo v čase zberu dát slobodných (42,5%). O niečo menší bol podiel vydatých žien (40%). Majoritné ženy boli najčastejšie vydaté (44,4% z nich), rovnako ako aj imigrantky (60,5%). Rómske ženy boli najčastejšie slobodné (55%).

V počte detí medzi skupinami nie sú výraznejšie rozdiely. Najviac žien malo v čase zberu dát 2 deti (27,4%). Avšak zhruba rovnaký bol podiel bezdetných žien (26,9%). Len 7% žien malo v čase zberu dát 4 a viac detí. Takýto počet detí malo v najväčšej miere z pomedzi troch skupín rómske ženy (64,5% zo žien, ktoré majú 4 a viac detí sú Rómky). Avšak v skupine migrantiek bol výskyt matiek so 4 a viac deťmi najväčší – každá desiatu imigrantka vo vzorke (10%). Rómky sa k tomu to pomeru blížila (9,8%).

Medzi majoritnými ženami dominovali ženy s 2 deťmi (34,2%). Najmenej majoritných žien malo 4 a viac detí (3,5%). U Rómkov dominovali bezdetné ženy (30%) a počty žien s 1, 2 a 3 deťmi sa vo všetkých prípadoch pohybovali okolo 20%. Najmenší podiel tvorili ženy s 4 a viac deťmi (9,8%). Imigrantky mali najčastejšie 1 dieťa (30%) a najmenej často 3 deti (5%).

Partner/manžel žiadnej z respondentiek nie je ten, kto prevažne vykonáva domáce práce (Tabuľka č. 11). U majoritných žien sú domáce práce, ako aj starostlivosť o deti, delené medzi partnerov častejšie ako u rómskych žien. V prípade imigrantiek sa nám túto informáciu nepodarilo zistiť.

Tabuľka č. 11: Del'ba povinností v domácnosti a starostlivosti o deti (%)

	Majoritné ženy	Rómske ženy
Domáce práce (%)		
Prevažne ja	36,7	29,2
Približne rovnako s partnerom	12,6	5,7
Prevažne partner	0	0
Netýka sa (slobodná, rozvedená, alebo ovdovená)	49,8	62,7
Neuviedli	1	2,4
Starostlivosť o dieťa (%)		
Prevažne ja	27,5	45,5
Približne rovnako s partnerom	11,1	8,6
Prevažne partner	1	0
Prevažne starí rodičia ³	0,5	2,4
Iné	0,5	0
Nemá deti alebo osamostatnené deti	56,5	37,3
Neuviedli	2,9	6,2

Tabuľka č. 12: Del'ba povinností v domácnosti a starostlivosti o deti (%)

	Majoritné ženy	Rómske ženy
Domáce práce (%)		
Prevažne ja	76,3	80,6
Približne rovnako s partnerom	22,6	16,7
Prevažne partner	0	0
Netýka sa – uviedla iné ⁴	1,1	0
Neuviedli	0	2,8
Starostlivosť o dieťa (%)		
Prevažne ja	67,1	73,8
Približne rovnako s partnerom	25,9	14,8

³ Respondentky začiarikli súčasne prevažne ja a prevažne rodičia a teda, rodičia im pomáhajú s výchovou detí.

⁴ Najmä ženy v kohabitácií

Prevažne partner	2,4	0
Prevažne starí rodičia	1,2	4,1
Neuviedli	3,5	7,4

Keď sa vezme do úvahy výlučne len skupina žien, pre ktoré boli tieto otázky relevantné, a teda v prípade del'by domácich prác vydaté ženy alebo ženy žijúce v kohabitácii, a v prípade del'by starostlivosti o deti, ženy s minimálne jedným dieťaťom mladším ako 18 rokov, rozdiely v del'be domácich prác a medzi majoritnými ženami a Rómkami kopírujú rovnaký trend. Zatiaľ čo až 22,6% majoritných žien v domácich prácach pomáhajú rovným dielom ich partneri/manželia, len v prípade 16,7% Rómkok sa ich partneri/manželia podieľajú na domácich prácach rovnakou mierou ako ony. V starostlivosti o deti je tento rozdiel ešte významnejší. Zatiaľ čo až 25,9% majoritných žien znáša starostlivosť o deti spoločne so svojimi partnermi/manželmi, spoločná starostlivosť o deti sa týka len 14,8% Rómkok.

Trh práce

Tabuľka č. 13: Postavenie na trhu práce

Status na trhu práce (%)	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
Zamestnaná na plný úväzok	5,3	4,4	26,2	6,8
Zam. na čiastočný úväzok	2,9	2	0	2,2
Samozamestnaná	0,5	0,5	40,5	4,2
Nezamestnaná a hľadá si prácu	85,4	76,6	14,3	74,8
Nezamestnaná a nehľadá si prácu	1,5	0	0	0,7
Pomáham pri podnikaní rodine	0	0	2,4	0,2
Študentka	0	5,9	7,1	3,3
Materská dovolenka	1,5	5,4	0	3,1
Žena v domácnosti	0	2,9	7,1	2
Poberá invalidný dôchodok	1,5	0	0	0,7
Dôchodkyňa	0,5	0	2,4	0,4
Iné	1	2,4	0	1,5
Neuviedli	0,5	1,9	0	1,1

Až 74,8% prihlásených žien bolo v čase zberu dát nezamestnaných a hľadalo prácu (Tabuľka č. 13). Medzi ženami hľadajúcimi prácu boli najviac zastúpené majoritné ženy (51,9%) nasledované Rómkami (46,3%). Len 1,8% imigrantiek hľadalo prácu. Imigrantky majú najväčší podiel pracujúcich na plný úväzok spomedzi všetkých skupín (26,2%). Pre porovnanie, v takomto pracovnom pomere je len 4,4% Rómkok a 5,3% prihlásených majoritných žien.

Najväčšia časť imigrantiek je samozamestnaná – až 40,5% z nich. Medzi majoritnými ženami dominovali nezamestnané ženy hľadajúce prácu (85,4%). Ostatné typy statusov na trhu práce boli pri týchto ženách zastúpené marginálne (každý z nich menej ako 3% okrem zamestnaných – 5,3% majoritných žien bolo zamestnaných na plný úväzok). Najviac Rómkok vo vzorke je nezamestnaných

a hľadá si prácu (78,6%). 5,9% z nich stále študuje a 5,4% z nich je na materskej dovolenke. Ani jeden z ostatných typov pracovných statusov neponíma viac ako 5% rómskych žien. V rámci imigrantskej skupiny najväčší podiel nezamestnaných hľadajúcich si prácu je v skupine Rusiek (21,4%), nasledované sú Ukrajinkami, z ktorých si hľadá prácu 18,8%. Ostatné skupiny imigrantiek v tejto kategórii nie sú zastúpené. Až 77,8% vietnamských žien je samozamestnaných.

Tabuľka č. 14: Posledné alebo aktuálne zamestnanie podľa klasifikácie povolání (ISCO)

Bývalé zamestnanie podľa ISCO	Majoritné ženy (%)	Rómske ženy (%)	Imigrantky (%)	Celkom (%)
Riadiace pracovníčky (ISCO 1)	0	0	0	0
Špecialistky (ISCO 2)	1,7	0	4	1,3
Techničky a odb. pracovníčky (ISCO 3)	6,7	0	0	3,6
Administratívne pracovníčky (ISCO 4)	17,6	6,2	16	13,3
Prac. v službách a obchode (ISCO 5)	26,1	11,1	44	22,7
Kvalifikované pracovníčky v poľnohospodár., lesníctve a rybárstve (ISCO 6)	0	0	0	0
Kvalifikované robotníčky a remeselníčky (ISCO 7)	8,4	3,7	8	6,7
Operátorky a montérky strojov (ISCO 8)	2,5	2,5	8	3,1
Pomocníčky a nekvalifikované pracovníčky (ISCO 9)	35,3	51,9	0	37,3
Iné	1,7	9,9	8	6,7
Netýka sa (študentky a pod.)	0	14,8	12	6,7
Neuviedli (% z celku)	42,5	61,2	40,5	50,9

Viac ako 50% (50,9%) respondentiek neuviedlo, v akom zamestnaní pracovali či pracujú, a tak sa ich posledné povolanie nedalo určiť (Tabuľka č. 14). Z tých, čo údaje uviedli, ani jedna nepracovala alebo nepracuje ako zákonodarkyňa či riadiaca pracovníčka. Najviac žien bolo/je zamestnaných ako pomocníčky a nekvalifikované pracovníčky (37,3% všetkých). Imigrantky sú/boli najviac zamestnané v službách a obchode – ISCO 5 (44% všetkých imigrantiek). Majoritné ženy boli/sú najviac zastúpené v ISCO 9 – ako pomocníčky a nekvalifikované pracovníčky (35,3% všetkých majoritných žien). Vyše polovica (až 51,9%) Rómkov v minulosti pracovala/pracuje v kategórii povolání nekvalifikované robotníčky a pomocníčky.

Prostredníctvom prihlášok sme získali aj cenné informácie o tom, čo vnímajú všetky cieľové skupiny ako najväčšie prekážky na trhu práce (Tabuľka č. 15). Zatiaľ čo majoritné ženy uviedli ako najväčšiu prekážku veľkú konkurenciu na trhu práce (38,2%), príliš veľa administratívy a byrokracie (22,7%) a neznalosť legislatívy a daňového systému (18,4%), rómske ženy vnímali ako najväčšiu prekážku na trhu práce diskrimináciu zo strany majority (57,4%), veľkú konkurenciu (45,9%) a nedostatočný prístup k vzdelaniu (33%). Imigrantky vnímajú ako najväčšiu prekážku na trhu práce neznalosť jazyka (26,2%), neistotu povolenia na pobyt (23,8%) a neuznanie kvalifikácie a diplomov z krajiny ich pôvodu (21,4%).

Tabuľka č. 15: Prekážky na trhu práce a miera zvládnuteľnosti (%)

	Vážna prekážka	Zvládnuteľná prekážka	Nie je to prekážka	Netýka sa	Neuviedli	Spolu
Majoritné ženy (%)						
neznalosť legislatívy a daňového systému	18,4	25,1	8,2	6,3	42	100%
veľká konkurencia	38,2	26,1	4,3	1,9	29,5	100%
nedostatočný prístup ku vzdelaniu	14,5	20,8	17,4	4,3	43	100%
príliš veľa administratívy a byrokracie	22,7	25,1	10,1	4,3	37,7	100%
nutnosť starať sa o deti	11,1	17,4	13,5	20,8	37,2	100%
nutnosť starať sa o domácnosť	4,8	14	26,1	9,7	45,4	100%
Iné	10,6	0	0	0	89,4	100%
Rómske ženy (%)						
neznalosť legislatívy a daňového systému	9,6	15,3	6,2	31,6	37,3	100%
veľká konkurencia	45,9	11	3,3	12	27,8	100%
nedostatočná znalosť slovenčiny	14,8	9,6	15,9	24,9	35,4	100%
nedostatočný prístup ku vzdelaniu	33	11	10	12,4	33,5	100%
diskriminácia zo strany majority	57,4	4,8	8,1	10,5	19,1	100%
príliš veľa administratívy a byrokracie	20,1	18,2	11	17,2	33,5	100%
nutnosť starať sa o deti	19,6	11,5	13,9	23,9	31,1	100%
nutnosť starať sa o domácnosť	13,9	10	17,7	23	35,4	100%
Iné	4,3	0	0	0	95,7	100%
Imigrantky (%)						
neznalosť legislatívy a daňového systému	9,5	42,9	16,7	16,7	14,3	100%
veľká konkurencia	16,7	35,7	11,9	19	16,7	100%
nedostatočná kvalifikácia	31	19	7,1	28,6	14,3	100%
neznalosť jazyka	26,2	28,6	14,3	16,7	14,3	100%
neistota povolenia na pobyt	23,8	7,1	2,4	45,2	21,4	100%
diskriminácia	11,9	9,5	16,7	42,9	19	100%

príliš veľa administratívy a byrokracie	16,7	35,7	11,9	19	16,7	100%
neznalosť slovenskej spoločnosti, zvyklostí	9,5	26,2	23,8	28,6	11,9	100%
nutnosť starať sa o deti	4,8	4,8	9,5	64,3	16,7	100%
nutnosť starať sa o domácnosť	2,4	2,4	11,9	64,3	19	100%
neuznanie kvalifikácie, diplomov	21,4	11,9	7,1	35,7	23,8	100%
Iné	0	0	0	0	100	

Zhodnotenie e-zručností a prístupu k IKT

Zatiaľ čo reprezentatívne prieskumy o úrovni e-gramotnosti slovenskej populácie, jej prístupe k IKT a miere digitálnej priepasti sa uskutočňujú pravidelne, prieskumy zamerané na špecifické skupiny obyvateľstva sú skôr výnimočné. Prostredníctvom dotazníkov sa nám podarilo po prvýkrát získať aj jedinečné informácie o úrovni e-gramotnosti imigrantiek a Rómok a ich prístupe k IKT (Tabuľka č. 16 – 21).

Tabuľka č. 16: Zhodnotenie e-zručností prihlásenými ženami (%)

	Majoritné ženy (%)	Rómske ženy (%)	Imigrantky (%)	Celkom (%)
Žiadna znalosť	7,7	8,6	4,8	7,8
Základná	67,6	69,5	61,9	67,9
Dobrá	19,8	19,3	28,6	20,4
Veľmi dobrá	3,9	2,7	4,8	3,4
Výborná	1	0	0	0,5
Neuviedli	0	10,5	0	4,8
Spolu	100%	100%	100%	100%

V dotazníku mali respondentky možnosť samy zhodnotiť svoju úroveň e-gramotnosti (Tabuľka č. 16). Celkovo väčšina žien spomedzi všetkých zahrnutých skupín zhodnotila svoju úroveň e-gramotnosti ako základnú (67,9%). Druhú najväčšiu skupinu, predstavovali ženy, ktoré zhodnotili svoju úroveň e-gramotnosti ako dobrú (20,4%). Táto skupina bola ale o dve tretiny menej početnejšia ako skupina žien so základnou úrovňou e-gramotnosti. Takmer 8% respondentiek uviedlo, že nemá žiadne e-zručnosti. Celková úroveň e-zručností sa veľmi nelíšila od úrovne e-zručností jednotlivých skupín respondentiek, a to najmä majoritných a rómskych žien. Len v prípade imigrantiek, až 28,6% z nich v porovnaní s celkovými 20,4% uviedlo, že ich úroveň e-gramotnosti je dobrá. Z údajov získaných z ďalších otázok, z ktorých bolo možné zistiť reálnu úroveň e-zručností, bolo však zrejmé, že jednotlivé skupiny respondentiek hodnotili úroveň svojich e-zručností podľa rozdielnych kritérií, pretože zatiaľ čo v úrovni e-zručností na základe sebahodnotenia boli medzi jednotlivými skupinami respondentiek minimálne rozdiely, v úrovni e-zručností na základe predchádzajúcich skúseností s prácou s PC a internetom boli medzi nimi značné rozdiely.

Tabuľka č. 17: Predošlé skúsenosti s počítačom

	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky Celkom	Celkom
Typ predošlých skúseností s PC (%)				
kopírovanie a presúvanie súborov	41,5	31,6	50	37,8
CTRL + V, CTRL + C	27,1	8,1	35,7	19,2
používanie aritmetických operácií v MS Excel	15,5	3,8	21,4	10,7
kompresia súborov	2,9	0	14,3	2,6
inštalácia nových zariadení	8,7	5,7	19	8,3
vytváranie prezentácií	5,3	4,8	14,3	5,9
presúvanie súborov z PC do iných zariadení	21,3	16,3	31	19,9
Iné	2,9	5,3	14,3	5

Celkovo respondentky uviedli, že mali predošlé skúsenosti najmä s kopírovaním a presúvaním súborov (37,8%), presúvaním súborov z PC do iných zariadení (19,9%) a používaním kopírovacej klávesovej skratky CTRL+C a CTRL+V (19,2%) (Tabuľka č. 20). Tieto skúsenosti s používaním počítača boli najčastejšie a v rovnakom poradí uvádzané respondentkami spomedzi všetkých skupín. Vyššia e-gramotnosť imigrantiek a ich lepší prístup k IKT sa prejavili aj na ich predošlých skúsenostiach s počítačom, ktoré sú rozsiahlejšie a rôznorodnejšie v porovnaní s majoritnými ženami a Rómkami. Až 50% imigrantiek malo predošlú skúsenosť s kopírovaním a presúvaním súborov, 35,7% malo predošlú skúsenosť s používaním kopírovacej klávesovej skratky CTRL+C a CTRL+V a až 31% uviedlo, že má skúsenosť s presúvaním súborov z PC do iných zariadení. Viac ako pätina imigrantiek pred začatím školení používala aritmetické operácie v MS Excel, takmer pätina už v minulosti inštalovala nové zariadenia. V porovnaní s Rómkami a majoritnými ženami, imigrantky mali skúsenosti aj s menej bežnými činnosťami na počítači, ako napr. kompresia súborov (14,3%) a vytváranie prezentácií (14,3%). Pričom s týmito činnosťami mali majoritné ženy a Rómky najmenšie skúsenosti. S kompresiou súborov malo skúsenosť len 2,9% majoritných žien a žiadne rómske ženy. Prezentácie sa v minulosti pokúšalo vytvoriť len 5,3% majoritných žien a 4,8% Rómkok.

V porovnaní so zisteniami správy „Digitálna gramotnosť na Slovensku“ Inštitútu pre verejné otázky z roku 2011, ktorá zahrnula reprezentatívnu vzorku populácie nad 14 rokov, tri skupiny žien zahrnuté v projekte mali celkovo menej skúseností s prácou s PC ako reprezentatívna vzorka populácie (Velšic 2011, 5). Napríklad, zatiaľ čo 58% celkovej populácie malo predošlú skúsenosť s používaním aritmetických operácií v MS Excel, len 10,7% zo všetkých troch skupín žien malo podobnú skúsenosť. Alebo až 53% celkovej populácie malo skúsenosť s inštaláciou nových zariadení k PC, ale len 8,3% zo všetkých troch skupín žien malo podobnú skúsenosť.

Tabuľka č. 18: Predošlé skúsenosti s internetom

	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky Celkom	Celkom
používanie internetového vyhľadávača	73,4	59,6	70	66,8
posielanie e-mailov s prílohami	39,6	21,6	47,5	32,1
používanie sociálnych sietí	34,3	34,1	45	35,2
pridávanie komentárov do on-line diskusií	12,1	8,2	15	10,5
telefonovanie cez internet	29,5	18,8	62,5	27,5
sťahovanie súborov	21,7	14,9	40	20,2
písanie blogov	2,4	3,8	5	3,3
vytváranie webových stránok	1,4	1,9	5	2
Iné	1	0	5	0,9
neuviedli	0	0,5	4,5	0,7

Celkovo respondentky uviedli, že s prácou na internete majú najväčšie skúsenosti s používaním internetového vyhľadávača (66,8%), používaním sociálnych sietí (35,2%) a posielaním e-mailov s prílohami (32,1%) (Tabuľka č. 21). Na rozdiel od predošlých skúseností s počítačom, ktoré boli podobné u všetkých skupín respondentiek, skúsenosti s internetom boli veľmi špecifické pre každú skupinu zvlášť. Všetky skupiny mali spoločnú akurát prvú najčastejšie uvádzanú skúsenosť, a to používanie internetového prehliadača. Podobne, ako pri predošlých skúsenostiach s počítačom, aj pri skúsenostiach s internetom, sa prejavilo, že imigrantky mali rozsiahlejšiu úroveň e-zručností a lepší prístup k IKT, a uviedli oveľa viac a rôznorodejšie predošlé skúsenosti s internetom ako majoritné ženy a Rómky. Zatiaľ čo majoritné ženy a Rómky viac menej kopírovali trend celej skupiny, a teda ich najčastejšie uvádzanou skúsenosťou bolo používanie internetového prehliadača (majoritné ženy – 73,4% a Rómky – 59,6%), druhou najčastejšie uvádzanou skúsenosťou bolo v prípade majoritných žien posielanie e-mailov s prílohami (39,6%) a v prípade Rómkov používanie sociálnych sietí (34,1%). V prípade imigrantiek bolo druhou najčastejšie uvádzanou skúsenosťou s internetom telefonovanie cez internet (Skype), čo je pochopiteľné vzhľadom na fakt, že mnohé z nich majú stále veľa príbuzných a priateľov v krajine svojho pôvodu a telefonovanie cez internet predstavuje najlacnejší spôsob spojenia sa s nimi. Až 62,5% z nich uviedlo, že má s telefonovaním cez internet už predošlú skúsenosť. Ako tretiu skúsenosť s internetom, imigrantky najčastejšie uvádzali posielanie e-mailov s prílohami (47,5%). Najmenej skúseností mali respondentky celkovo s písaním blogov a vytváraním webových stránok. Aj v prípade týchto dvoch činností, imigrantky uviedli väčšie skúsenosti ako majoritné a rómske ženy.

V porovnaní so zisteniami správy „Digitálna gramotnosť na Slovensku“ z roku 2011, ktorá zahrnuje reprezentatívnu vzorku populácie nad 14 rokov, tri skupiny žien zahrnuté v projekte mali celkovo menej skúseností s prácou s internetom ako reprezentatívna vzorka populácie (Veľšic 2011, 5). Rozdiely boli minimálne len pri základných činnostiach na internete, ako napríklad práca s internetovým prehliadačom, s ktorým malo skúsenosť 64% celkovej populácie a 66,8% zo všetkých troch skupín žien v projekte. V prípade komplikovanejších činností na internete boli rozdiely medzi celkovou populáciou a vzorkou troch skupín žien zastúpených v projekte už značné. Napríklad, zatiaľ čo 68% celkovej populácie uviedlo, že má predošlú skúsenosť s posielaním e-mailov, len

32,1% zo všetkých troch skupín žien malo podobnú skúsenosť. Alebo až 54% celkovej populácie malo predošlú skúsenosť s komunikovaním v diskusných skupinách alebo na diskusných fórach, ale len 10,5% zo všetkých troch skupín žien zastúpených v projekte malo podobnú skúsenosť. V prípade telefonovania cez internet, 58% celkovej populácie uviedlo predošlú skúsenosť v porovnaní s 27,5% z troch skupín žien zastúpených v projekte. Z údajov za jednotlivé skupiny uvedených vyššie, je ale možné konštatovať značné rozdiely medzi jednotlivými skupinami a výrazne bohatšie predošlé skúsenosti s prácou s internetom u imigrantiek ako u zvyšných dvoch skupín žien. Tento rozdiel je najmenej výrazný len v prípade už spomínaných skúseností s internetovým prehliadačom a so sociálnymi sieťami. Prevalha imigrantiek v používaní sociálnych sietí nie je až taká výrazná ako v iných činnostiach na internete. Zároveň miera používania sociálnych sietí imigrantkami v projekte (45%) nie je veľmi vzdialená miere používania sociálnych sietí celkovou populáciou (54%).

Tabuľka č. 19: Zhodnotenie prístupu k IKT

	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
	Prístup k PC (%)				Prístup k internetu (%)			
nemá prístup	14,6	34,2	7,1	22,7	15	35,4	7,1	23,6
Doma	74,1	45	83,3	61,9	71	41,4	83,3	58,7
v práci	4,4	3	28,6	6	2,1	3	28,6	5,1
v internetovej kaviarni	2,9	4,5	0	3,3	3,1	4,5	2,4	3,7
v mestskej knižnici	3,9	3,5	7,1	4	4,7	3,5	7,1	4,4
v komunitnej organizácii	0	6,4	0	2,9	0	6,6	0	3
u priateľov a známych	15,6	17,8	2,4	15,4	15	19,2	2,4	15,7
na úrade práce	5,4	2,5	0	3,6	5,7	2,5	0	3,7
Inde	1	1	0	0,9	1,6	1	0	1,2
neuviedli	1	3,3	0	2	6,8	5,3	0	5,5

Čo sa týka prístupu k IKT, z informácií zozbieraných z dotazníkov vyplynulo, že až 61,9% žien má prístup k počítaču doma a len 22,7% žien nemá k nemu prístup nikde (Tabuľka č. 16). V každej cieľovej skupine dominujú práve ženy, ktoré majú prístup k počítaču doma. Najväčší podiel žien s domácim počítačom je medzi imigrantkami (až 83,3%), potom nasledujú majoritné ženy (74,1%). Najmenší podiel žien s domácim počítačom je medzi rómskymi ženami (45%). Spomedzi cieľových skupín najviac Rómkov uviedlo, že nemá nikde prístup k počítaču (34,2%). Rómky ako jediné zároveň uviedli, že majú prístup k počítaču v komunitnej organizácii (6,4%). Čo sa týka prístupu k internetu, môžeme sledovať veľmi podobný trend alokácie u jednotlivých skupín, a teda najväčší podiel žien s domácim prístupom k internetu je opäť medzi imigrantkami (83,3%), potom nasledujú majoritné ženy (71%). Najmenší podiel žien s domácim prístupom k internetu je medzi rómskymi ženami (41,4%). Spomedzi cieľových skupín najviac Rómkov tiež uviedlo, že nemá nikde prístup k internetu (35,4%), preto pre ne nebola vhodná e-learningová forma školenia. V práci majú vo väčšej miere prístup k počítaču a internetu len imigrantky (28,6% má prístup k PC aj k internetu).

Vyššia miera domáceho prístupu k IKT u imigrantiek nie je prekvapivá, pretože podľa pravidelných správ „Digitálna gramotnosť na Slovensku“ Inštitútu pre verejné otázky (Veľšic 2011 a 2007) prístup k IKT, najmä domáce pripojenie k internetu je podmienené socioekonomickými a demografickými faktormi. Práve socioekonomické a demografické charakteristiky imigrantiek v porovnaní s charakteristikami zvyšných dvoch skupín žien zastúpených v projekte napovedajú, prečo majú imigrantky výrazne lepší prístup k IKT a naň nadväzujúce aj lepšie e-zručnosti. Miera prístupu k IKT stúpa s vyšším najvyššie dosiahnutým vzdelaním, vyššou aktivitou na trhu práce (zamestnanosťou) a nižším vekom. Navyše je tiež výrazne vyššia v Bratislavskom kraji ako v iných krajoch Slovenska. Hoci imigrantky patrili k starším účastníčkam školení, spomedzi všetkých troch skupín len ony boli takmer výlučne sústredené v Bratislavskom kraji (85,7%), dosahovali najvyššie vzdelanie (53,8% SŠ s maturitou, 43,6% VŠ) a boli v najväčšej miere zamestnané (26,2% zamestnané na celý úväzok a 40,5% samozamestnané).

Napriek tomu, že imigrantky mali najlepší prístup k IKT v domácom prostredí, preferovali prezenčné školenia.

Tabuľka č. 18: Frekvencia používania IKT

	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
	Frekvencia používania PC (%)				Frekvencia používania internetu (%)			
Denne	44,9	31,8	70,7	41,4	45,9	31	70,7	41,5
asi 1-krát za týždeň	24,9	17,9	17,1	21	23,5	16,8	17,1	19,8
asi 1-krát za mesiac	4,9	10	4,9	7,2	4,6	10,7	2,4	7,1
menej ako 1-krát za mesiac	4,9	9,5	0	6,5	3,6	10,2	2,4	6,5
Vôbec	20,5	30,8	7,3	23,9	22,4	31,5	7,3	25,1
Neuviedli	1	3,8	2,4	2,4	5,3	5,7	2,4	5,2

Miera prístupu k počítaču a internetu medzi jednotlivými cieľovými skupinami sa prirodzene odrazila aj na frekvencii ich používania (Tabuľka č. 17). Keďže domáci prístup k počítaču a internetu majú najmä imigrantky, prirodzene ich aj používajú najčastejšie. Zatiaľ čo až 70,7% imigrantiek používa denne počítač aj internet, podiel majoritných žien a Rómkov, ktoré používajú počítač a internet s dennou frekvenciou je výrazne nižšia. Denne používa počítač len 44,9% majoritných žien a 31,8% rómskych žien. Denne používa internet len 45,9% majoritných žien a 31% rómskych žien.

Porovnanie používania PC a internetu celkovou populáciou a troma skupinami žien zastúpenými v projekte celkovo nie je vhodné, pretože najnovšie údaje za celkovú populáciu sú z roka 2007. Pre hodnotenie činností súvisiacich s IKT môžu byť vzhľadom na rýchly vývoj oblasti IKT tieto údaje neaktuálne.

Tabuľka č. 19: Účel používania internetu

	Majoritné ženy (%)	Rómske ženy (%)	Imigrantky (%)	Celkom (%)
e-mailová komunikácia s úradmi	5,7	0,5	9,5	3,7
komunikácia cez sociálne siete	30,1	31,7	31	30,9
vyhľadávanie pracovných príležitostí	65,3	25,1	28,6	43,3
účasť v online diskusiách	2,6	0,5	0	1,4
internet banking	19,7	2,5	33,3	13,1
on-line kurzy/e-learning	0	0	2,4	0,2
netýka sa – nepoužívajú internet	13,0	25,6	0	17,5
Neuviedli	6,8	4,8	0	5,2

Celkovo najviac respondentiek spomedzi všetkých cieľových skupín využívalo internet na vyhľadávanie pracovných príležitostí (43,3%) a komunikáciu cez sociálne siete (30,9%). Rôzne cieľové skupiny však využívali internet na rôzne účely. Zatiaľ čo majoritné ženy využívajú internet najmä na vyhľadávanie pracovných príležitostí (65,3%) a komunikovanie cez sociálne siete (30,1%), imigrantky prevažne na internet banking (33,3%) a komunikovanie cez sociálne siete (31%), rómske ženy využívajú internet najmä na komunikovanie cez sociálne siete (31,7%), obzvlášť Skype a vyhľadávanie pracovných príležitostí (25,1%). Najväčší podiel žien, ktoré nepoužívajú internet bol medzi Rómkami (25,6%).

Výskum potvrdil, že prístup k IKT (PC a internetu) a úroveň e-zručností týchto troch skupín žien výrazne závisí od socioekonomických faktorov. Podobne ako to platí pre celú populáciu, aj v prípade týchto troch skupín žien je prístup k IKT lepší a úroveň e-zručností vyššia s nižším vekom, vyššou úrovňou najvyššieho dosiahnutého vzdelania a lepším statusom na trhu práce (zamestnanosťou). Potvrdzuje to aj skutočnosť, že najlepší prístup k IKT a najvyššiu úroveň e-zručností zo všetkých skupín mali imigrantky, u ktorých bola najvyššia miera zamestnanosti, a ktoré dosahovali najvyššie dosiahnuté vzdelanie (prevažne vysokoškolské a stredoškolské s maturitou). Zaujímavá bola v prípade imigrantiek v porovnaní s ostatnými dvoma skupinami vysoká miera využívania internetu na telefonovanie a internetbanking, ktorá hovorí o špecifických potrebách tejto skupiny vyplývajúcich z komunikácie s rodinou a priateľmi v krajine pôvodu.

ii. Zhodnotenie školení

Organizátor školení

Organizátor školení – partnerská organizácia P-MAT, n.o. mala zabezpečiť školenia po organizačnej, technickej aj obsahovej stránke. Zvolila stratégiu zorganizovania školení v lokálnych školách. Táto stratégia mala svoje pozitíva aj negatíva. Asi najväčšia výhoda zorganizovania školení na lokálnych školách spočívala v tom, že školy v porovnaní s obdobnými komerčnými priestormi dokázali ponúknuť priestor za výhodné ceny a potrebné technické vybavenie v dostatočných počtoch. Spolupráca so školami bola v niektorých regiónoch kľúčová aj z hľadiska ich vzdialenosti od miesta pobytu účastníčok. Napríklad, ak by školy neboli ochotné spolupracovať v malých obciach ako

Chminianske Jakubovany, Jesenské, či Šarovce, školenia by pravdepodobne museli byť presunuté do najbližších miest, dôsledkom čoho by sa znížila účasť. O to viac, že v týchto obciach boli zastúpené rómske ženy, ktoré v mnohých prípadoch uviedli, že si nedokážu vyčleniť finančné prostriedky na dochádzanie na školenia do blízkych miest.⁵

Na jednej strane za výhodu výberu lokálnych škôl na školenia možno považovať aj fakt, že takmer každá škola má k dispozícii učiteľa informatiky, a teda aj dostatočne kvalifikovaného lektora na školenia e-zručností. Na druhej strane, vzhľadom na špecifickosť cieľových skupín a ich potrieb, sme v priebehu školení nadobudli pocit, že pre pokračovanie projektu v budúcnosti je nevyhnutné, aby lektori prešli tréningom, ktorý by ich dodatočne pripravil na špecifickú prácu a komunikácie s týmito skupinami. Zároveň treba dodať, že väčšina účastníčok školení v evaluačných dotazníkoch uviedla, že boli s lektorom alebo lektorkou spokojné tak po ľudskej, ako aj odbornej stránke.

Najväčšou nevýhodou organizovania školení na lokálnych školách bola časová nepružnosť. Vzhľadom na to, že v počítačových miestnostiach prebiehalo v dopoludňajších hodinách vyučovanie pre študentov školy, naše školenia e-zručností sa mohli uskutočniť až v poobedňajších hodinách. Pre niektoré záujemkyne bol tento čas nevhodný, a to najmä pre matky, ktoré poobede nemali komu zveriť svoje deti. Z tohto dôvodu boli niektoré záujemkyne o školenia nútené svoju účasť zrušiť. Zároveň je ale dôležité poznamenať, že v niektorých mestách či obciach sa nevytvorili natoľko početné skupiny, že by ich bolo možné rozdeliť do menších podskupín podľa časových preferencií. Napriek tomu by však v prípade pokračovania školení bolo vhodné viac reflektovať časové preferencie záujemkýň a v prípade početnejších skupín tieto rozdeliť na menšie podskupiny aj podľa časových preferencií. To isté platí aj pre úroveň e-gramotnosti jednotlivých účastníčok, ktorá v konečnom dôsledku nebola zohľadnená pri vytváraní skupín, rovnako pre ich nízku početnosť.

Partnerská organizácia P-MAT, n.o. v konečnom dôsledku nebola schopná zabezpečiť začatie školení v pôvodne dohodnutom časovom harmonograme, čiže v priebehu septembra, prípadne októbra 2011, a to napriek intenzívnej komunikácii medzi SGI a P-MATom ohľadom časového plánu a jednotlivých krokov vo výbere vzorky a plánovania organizácie školení. Ukázalo sa, že P-MAT nemal vybudovanú predošlú sieť spolupráce v lokalitách, kde sa školenia mali uskutočniť, a preto bolo zabezpečovanie školiacich priestorov časovo náročné a spôsobilo výrazný časový sklz v takmer všetkých školiacich lokalitách. Partnerská organizácia tiež nebola schopná zabezpečiť dostatočné ľudské zdroje, ktoré by prispeli k razantnejšiemu zabezpečeniu školení a monitorovaniu možných komplikácií. Dokončiť školenia pred vianočnými sviatkami sa nepodarilo v takmer žiadnej lokalite, kde sa školenia konali, čo spôsobovalo narušenie plynulosti školení a v prípade imigrantskej komunity mohlo výrazne narušiť aj účasť žien. P-MAT, n.o. viacerým ženám sprostredkoval prístup ku e-learningovým kontám tiež až s výrazným oneskorením a nebol schopný vykonávať monitorovanie pokroku žien a ich prípadnú podporu. Všetky tieto faktory mohli prispieť k relatívnej nízkej miere dokončenia prezenčných školení a veľmi nízkej miere dokončenia e-learningových školení.

Opis školení

Školenia boli rozdelené na prezenčné a e-learningové, a vzájomne sa nevylučovali. Pokiaľ mali oslovené ženy záujem o prezenčné aj e-learningové školenia, mohli sa prihlásiť zdarma na oboje. Väčšinou sa ale na e-learningové školenia prihlasovali ženy z miest, v ktorých sa nekonalo prezenčné

---

⁵ Napr. v Gortve bolo školenie zrušené práve z dôvodu, že sa P-MAT-u, n.o. nepodarilo nadviazať spoluprácu s lokálnou školou.

školenie. Vo všeobecnosti z rozhovorov so ženami môžeme zhodnotiť, že mali oveľa väčší záujem o prezenčné školenia ako o e-learningové školenia. Ženy z miest, v ktorých bolo k dispozícii prezenčné školenie, ho takmer vždy uprednostnili. Niektoré v rozhovoroch vyjadrili obavy, či takéto školenie bez osobnej prítomnosti lektora zvládnu. Iné uviedli, že bude pre ne ťažšie motivovať sa samostatne pracovať.

Prezenčné školenia

Prezenčné školenia uskutočnené partnerskou organizáciou P-MAT, n.o. mali za cieľ pomôcť účastníckam nadobudnúť predovšetkým základné e-zručnosti a oboznámiť ich s prácou na internete a v programe MS Office 2010, najmä v programoch MS Word 2010 a MS Excel 2010, a prípadne v programoch MS Powerpoint 2010, MS Outlook 2010, či MS Access 2010 v závislosti od konkrétnych potrieb skupiny. Práca s internetom aj s týmito programami bola v prvom rade zameraná na hľadanie si práce, to znamená, že práca v programe MS Word 2010 zahŕňala napísanie si životopisu a motivačného listu, alebo práca na internete znamenala oboznamovanie sa s pracovnými portálmi, ako napríklad www.profesia.sk, www.praca.sk atď.

Rozsah prezenčných školení bol cca 30 hodín a ich frekvencia bola určená na základe dohody medzi lektorom, školou a účastníckami. Školenia väčšinou prebiehali v popoludňajších hodinách cez pracovný týždeň. Jedinú výnimku predstavovali školenia pre Ukrajinky, ktoré prebiehali dopoludnia v nedele. Dĺžka jedného stretnutia bola v konkrétnych mestách a obciach rôzna a bola vo väčšine prípadov stanovená po vzájomnej dohode lektora a účastníčok.

E-learningové školenia

E-learningové školenia zabezpečené partnerskou organizáciou P-MAT, n.o. boli v porovnaní s prezenčnými školeniami pružnejšie. Ženy, ktoré sa do kurzu prihlásili, mali v porovnaní so ženami prezenčných školení dve výhody, a to časovú a obsahovú pružnosť. Programom, ktoré boli súčasťou e-learningu sa mohli venovať kedykoľvek im to vyhovovalo a mohli si tiež ľubovoľne zvoliť program, s ktorým chcú pracovať, čas, ktorý mu chcú venovať, tempo, aj úroveň. Na druhej strane, v prípade nejasností mali k dispozícii len poradcu online, ktorý im vedel odpovedať až do niekoľkých hodín. E-learningové moduly obsahovali prácu s internetom a prácu s programami MS Windows, MS Word, MS Excel, MS Powerpoint, MS Outlook a MS Access. Školenie nebolo zamerané na hľadanie práce. Problémom pri implementácii e-learningového školenia bolo meškanie partnerskej organizácie a slabá podpora účastníckam, a preto ho aj napriek časovej a obsahovej pružnosti dokončila len malá časť žien. Výlučne do tejto formy školenia sa zapojilo celkovo 37 žien. 12 žien sa súčasne zapojilo aj do prezenčných školení. Školenia dokončilo len 10,2% zo všetkých prihlásených žien.

Miera dokončenia kurzov

Tabuľka č. 22: Účast' na školeniach a miera dokončenia

	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkom
Prezenčné školenia (počet)	73	55	24	91
A. 100-75% účasť (%)	75,3	35,5	70,8	59,9
B. 75-50% účasť (%)	5,5	18,2	8,3	10,5
C. pod 50% (%)	5,5	18,2	4,2	9,9
D. ukázala sa 1-2x (%)	13,7	29,1	16,7	19,7
Dokončila (A+B) (%)	80,8	53,7	79,1	70,4
Nedokončila (C+ D) (%)	19,2	47,3	20,9	29,6

E-learning (počet)	41	6	2	49
dokončili e-learning (%)	12,2	0	0	10,2
nezačali/nedokončili e-learning (%)	63,4	100	100	69,4
nemohla sa zapojiť (%) pr. mala záujem, ale nemala domáci prístup k internetu	24,4	0	0	20,4

Ako kritérium úspešného absolvovania prezenčných školení považujeme viac ako 50% účasť na školeniach. Celkovo prezenčné školenia e-zručností dokončilo 70,4% žien (Tabuľka č. 22). Najvyššia miera účasti bola na školeniach majoritných žien a imigrantiek, kde školenia dokončili približne štyri pätiny žien. Najnižšia miera účasti bola na školeniach rómskych žien, kde školenia dokončilo 53,7% žien. Do e-learningových školení sa zapojilo 19,8% majoritných žien, 4,8% imigrantiek a 2,9% rómskych žien. Miera dokončenia e-learningového školenia bola veľmi nízka. Celkovo len 10,7% zapojených žien ho dokončilo a všetky tieto ženy patrili medzi majoritné ženy. E-learningové školenie sme považovali za úspešne ukončené, ak absolvovali celé e-learningové školenie aspoň v jednom programe (napr. MS Word, MS Excel, MS Powerpoint, práca s internetom a i.)

Tabuľka č. 23: Dôvody neúčasti

	Majoritné ženy	Rómske ženy	Imigrantky	Celkovo
Počet žien, ktoré sa nezúčastnili	58	103	16	177
Našla si zamestnanie (%)	15,5	3,9	0	7,3
Vzdialenosť (%)	6,9	1,9	0	3,4
Nevyhovujúci čas (%)	0	2,9	0	1,7
Zdravotné dôvody (%)	5,2	4,9	0	4,5
Starostlivosť o dieťa (%)	8,6	1	0	3,4
Nemá prístup k IKT a preto nevidí dôvod využitia (%)	0	0	0	0
Iný dôvod (%)	63,8	85,4	100	79,7

Dôvody neúčasti alebo nedokončenia

Momentálne dokážeme s istotou uviesť najčastejšie dôvody neúčasti, no nie dôvody nedokončenia školení. S dôvodmi neúčasti sme sa oboznámili, keď sme záujemkyne o školenia kontaktovali telefonicky ohľadom prvého stretnutia ku školeniam a ony vtedy uviedli, že sa školení nebudú môcť zúčastniť a uviedli tiež prečo. Najčastejšie dôvody neúčasti celkovo boli tieto – záujemkyne si našli zamestnanie (7,3%) zdravotné dôvody (4,5%), starostlivosť o dieťa (3,4%) a vzdialenosť do miesta školenia (3,4%). Niektorým ženám nevyhovoval čas školení (1,7%). U mnohých sa nám dôvody nepodarilo zistiť. Niektoré ženy, najmä rómske ženy a staršie majoritné ženy, uvádzali medzi inými dôvodmi aj to, že v školeniach nevideli pre seba žiadnu pridanú hodnotu, pretože neočakávali, že by im mohli pomôcť pri získaní zamestnania. V niektorých mestách sa ženy, ktoré sa na školenia prihlásili, týchto nemohli zúčastniť, lebo boli zrušené. Dôvody začatia a nedokončenia školení zatiaľ nepoznáme.

Implementácia školení ako dôvod nižšej účasti a nedokončenia školení

Samotný spôsob realizácie školení mohol do istej miery spôsobiť nižšiu účasť žien na školeniach a nižšiu mieru dokončenia školení. V prípade rómskych žien sa takmer tretina z celkového počtu

prihlásených žien školení nemohla zúčastniť, pretože v ich mestách boli školenia zrušené. Hoci v niektorých mestách boli školenia zrušené kvôli nízkemu záujmu žien o školenia a nízkej účasti na prvých hodinách, v iných mestách boli školenia zrušené aj v dôsledku neschopnosti partnerskej organizácie P-MAT, n.o. zabezpečiť vhodné priestory alebo zabezpečiť školenia v čase, ktorý by vyhovoval respondentkám. V prípade imigrantskej komunity mohol negatívne pôsobiť fakt, že konanie školení sa pretiahlo do obdobia vianočných sviatkov, ktoré pre ženy vietnamskej národnosti predstavuje vrchol zárobkovej činnosti a iné migrantské komunity môžu navštevovať príbuzných v krajine pôvodu. Neschopnosť plne reflektovať časové potreby žien a úroveň ich e-zručností pri organizovaní školení mohli pôsobiť ako negatívne faktory, podpisujúce sa na nižšej miere účasti na školeniach.

iii. Lekcie z implementácie projektu

Spolupráca s partnerskou organizáciou

Spolupráca s partnerskou organizáciou mala niekoľko nedostatkov, z ktorých možno vyvodit' užitočné závery pre pokračovanie tohto projektu či iné podobné projekty. V prvom rade, asi najväčším nedostatkom partnerskej organizácie bolo posúvanie dohodnutých termínov. Najväčší dôsledok bolo meškanie školení, ktoré prirodzene viedlo k nižšej účasti, pretože mnohým záujemkyniam sa za čas meškania zmenila situácia – niektoré si našli zamestnanie, iné na školenia zabudli, a niektoré odradilo samotné čakanie. Partnerská organizácia rovnako meškala so zabezpečovaním e-learningového školenia. Ako negatívum sme vnímali aj to, že pri organizovaní školení a rozdeľovaní záujemkyň do skupín nebrala do úvahy ich časové preferencie a úroveň ich e-zručností, hoci v niektorých mestách a obciach boli skupiny príliš malé, aby ich bolo možné rozdeliť.

Spolupráca s úradmi práce

Spolupráca s úradmi práce mala rozdielnu kvalitu a veľmi závisela od konkrétnych úradov práce. O asistenciu pri kontaktovaní jednotlivých úradov práce sme požiadali Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR), ktoré na našu žiadosť reagovalo veľmi pozitívne a rozposlalo riaditeľom všetkých úradov práce na Slovensku stručný informatívny e-mail, ktorý obsahoval zhrnutie projektu a jeho krokov, a vyzýval riaditeľov úradov práce k ústretovosti a spolupráci. Je dôležité uviesť, že v tejto úvodnej fáze kontaktovania úradov práce, bol projekt zameraný predovšetkým na dve cieľové skupiny, a to na imigrantky a rómske ženy. Až po získaní podpory z Úradu vlády SR bol projekt rozšírený aj o cieľovú skupinu nezamestnaných majoritných žien.

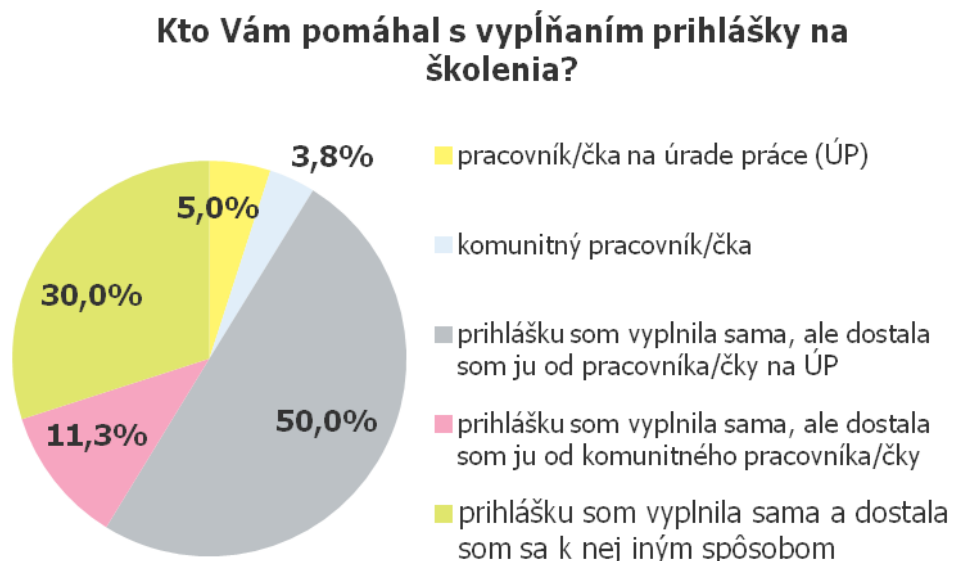
E-mail poslaný ÚPSVaR-om bol z hľadiska spolupráce s úradmi práce rozhodujúci, a to aj napriek tomu, že značná časť úradov práce na tento e-mail nereagovala. Niektoré reagovali záporne s odôvodnením, že vo svojej evidencii uchádzačiek o prácu nevedú žiadne imigrantky, ani ženy, ktoré by sa hlásili k rómskemu etniku. Pritom bolo zrejmé, že hoci informácia, že takéto uchádzačky vo svojej evidencii na úradoch práce nevedú, môže byť pravdivá, takéto ženy v evidencii rozhodne sú, len zákaz zberu etnických dát neumožňuje tieto ženy formálne identifikovať. Nezáujem niektorých úradov práce bol prekvapivý, a to obzvlášť preto, že ponúkané školenia poskytnuté v rámci projektu boli zdarma a pre úrady práce predstavovali pomerne nízku administratívnu záťaž navyše, v podobe asistencie pri vyplňaní dotazníkov/prihlášok záujemkyňami. V súčasnej situácii, keď úrady práce v niektorých mestách pre administratívnu náročnosť a zdĺhavé byrokratické procesy nie sú schopné zorganizovať vlastné školenia počítačových zručností v miere reflektujúcej potreby uchádzačov

a uchádzačiek o prácu, bol zamietavý postoj niektorých z nich nepochopiteľný. Niektoré úrady práce otvorene vyjadrili obavu o úspešné zapojenie cieľových skupín, predovšetkým rómskych žien. Riaditelia niektorých úradov práce reagovali skepticky a uviedli, že rómske ženy nebudú mať o školenia záujem a pri ich zapojení môže dôjsť ku kolísavej účasti. Iní sa dokonca vyjadrili, že školenia počítačových zručností pre ne nebudú užitočné, nakoľko týmto ženám chýbajú iné základné zručnosti, ako schopnosť písať a čítať. S takýmito tvrdeniami sme sa stretli aj napriek tomu, že sme úrady práce v prípade rómskych žien výslovne požiadali o kontaktovanie žien, ktoré majú ukončené minimálne základné, ideálne stredné vzdelanie a majú aspoň základné socioekonomické zázemie, a teda by pre ne získanie e-zručností mohlo byť prínosné. Napriek značnému počtu úradov práce, ktoré neprejavili záujem o školenia alebo výslovne odmietli spoluprácu, niekoľko úradov práce proaktívne zareagovalo aj na túto prvú výzvu a podujalo sa kontaktovať rómske záujemkyne o školenia. Ich snaha v konečnom dôsledku preukázala, že aj medzi rómskymi uchádzačkami o prácu boli ženy, ktoré mali o školenia záujem, a tieto aj kompletne dokončili. Úsudok niektorých pracovníkov úradov práce, že rómske ženy nebudú mať o školenia záujem, sa ukázal ako nesprávny. Hoci pár úradov práce reagovalo proaktívne, väčšine úradov práce sme sa museli pripomenúť naväzujúcimi telefonátmi. Po tých sa zapojili viaceré úrady práce. Ďalšie sme ešte pre spoluprácu získali po informovaní, že projekt sa rozšíril o ďalšiu cieľovú skupinu – nezamestnané majoritné ženy. V konečnom dôsledku sme naviazali spoluprácu s úradmi práce v nasledovných mestách – Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Čadca, Kremnica, Lučenec, Martin, Nová Baňa, Nové Zámky, Rimavská Sobota, Rožňava, Ružomberok, Senica, Trnava, Veľký Krtíš, Žarnovica, a Žiar nad Hronom.

Aj v prípade týchto konkrétnych úradov práce, ktoré prejavili ochotu spolupracovať, bola kvalita spolupráce rozdielna, a to predovšetkým v kvalite vyplnených dotazníkov, ktoré predstavovali prihlášky na školenie. Niektoré úrady práce nezohľadňovali cieľové skupiny pri vyplňaní dotazníkov napriek tomu, že sme im poslali dotazníky pre každú skupinu zvlášť. Kvôli nepresnému zadeleniu dotazníkov sme prišli o niektoré špecifické informácie z dotazníkov pre rómske ženy a imigrantky. Priebeh školení a zaeľovanie záujemkýň do skupín to ale nijakým spôsobom neovplyvnilo, nakoľko sme nemali v úmysle rozdeľovať záujemkyne do skupín podľa ich príslušnosti k národu či etniku, ale podľa ich úrovne e-zručností a ich časových preferencií.

Rozdielna bola aj miera asistencie úradov práce záujemkyniam pri vyplňaní dotazníkov. Úrady práce sme požiadali, aby boli pri vyplňaní dotazníkov záujemkyniam nápomocné, nakoľko tie obsahovali aj odbornú IT terminológiu, ktorá nemusela byť pre záujemkyne s nízkou úrovňou e-gramotnosti dostatočne zrozumiteľná a jasná. Zatiaľ čo niektoré úrady práce prešli so záujemkyňami jednotlivé otázky dotazníka spoločne, iné tak neurobili a záujemkyniam len odovzdali dotazník s tým, že ho vyplnený majú priniesť späť. Toto bolo zrejme jednak zo samotných vyplnených dotazníkov, z ktorých niektoré uvádzali protichodné informácie, z čoho sa dalo usúdiť, že respondentky nerozumeli otázkam. Okrem toho, až 50% účastníčok školení v evaluačných dotazníkoch uviedlo, že dotazník síce dostali od pracovníka či pracovníčky úradu práce, vyplnili ho ale samé.

Graf č. 1: Miera pomoci pri vyplňaní dotazníka/prihlášky

Po kontaktovaní žien a vyplňaní dotazníkov sa objavil ešte jeden problém, a to nezhoda v deklarovanom záujme a skutočnom záujme. Vzhľadom na viaceré faktory nie je jednoduché jednoznačne identifikovať, ako sa medzi dotazníkmi ocitli aj dotazníky záujemkyň, ktoré v dotazníku deklarovali záujem o školenia, no neskôr, keď už bol známy termín školení, prejavili nezáujem (teraz nehovoríme o objektívnych dôvodoch, pre ktoré sa záujemkyne školení v danom termíne nemohli zúčastniť, ako napr. zdravotné dôvody, starostlivosť o dieťa, ale otvorene deklarovaný nezáujem). Napríklad v prípade niektorých úradov práce sme mali pocit, že pri kontaktovaní záujemkyň sa sústredili skôr na počet odovzdaných vyplnených dotazníkov, ako na skutočný záujem účastníčok. Za zmienku tiež stojí vnímanie akýchkoľvek aktivít úradov práce niektorými rómskymi ženami ako povinné. Toto tiež mohlo viesť k nezhode v deklarovanom a skutočnom záujme o školenia. Záujemkyne mohli vyplniť dotazník v domnienke, že školenia sú povinné a neúčast' by mohla byť sankcionovaná, napríklad odobratím sociálnych dávok, no keď sa dozvedeli, že účasť na školení nie je povinná, nebáli sa vyjadriť svoj skutočný (ne)záujem.

Spolupráca s terénnymi organizáciami a sprostredkovateľmi

Terénne organizácie a sprostredkovatelia boli vybraní pre oslovovanie Rómkok a imigrantiek. Každý sprostredkovateľ alebo sprostredkovateľka boli za túto prácu finančne odmenení. Odmena závisela od počtu vyplnených prihlášok s tým, že každý sprostredkovateľ alebo sprostredkovateľka bola inštruovaná, že pre úspešnosť nie je dôležitý počet prihlášok, ale ich kvalita, a najmä skutočný záujem oslovených žien. Odmena bola nastavená podľa počtu vyplnených prihlášok z toho dôvodu, že jednoznačne stanovovala, kedy sa úloha sprostredkovateľov môže považovať za dokončenú a splnenú. Na druhej strane, takto nastavená odmena mohla niektorých sprostredkovateľov napriek našim inštrukciám motivovať k vyplňaniu prihlášok aj s nerozhodnutými ženami. Z tohto dôvodu nebola ani kvalita dát poskytnutých niektorými sprostredkovateľmi dostatočná.

Spolupráca s cieľovou skupinou

Majoritné ženy

Spolupráca s majoritnými ženami bola celkovo veľmi dobrá. Majoritné ženy prejavili spomedzi cieľových skupín asi najsilnejšiu motiváciu zúčastniť sa školení. V najväčšej miere sa pýtali na školenia proaktívne a individuálne sa tiež ozývali na letáky zverejnené na informačných tabuliach úradov práce. Zo všetkých skupín žien boli ale práve majoritné ženy oslovované úradmi práce najviac. Väčšina imigrantiek totiž pracovala, a teda nebola ani registrovaná na úradoch práce. Čo sa týka Rómkov, vzhľadom na to, že väčšina spolupracujúcich úradov práce oslovovala najmä majoritné ženy, záujemkyne spomedzi Rómkov sme zachytili najmä prostredníctvom regionálnych koordinátorov. Z rozhovorov s nezamestnanými majoritnými ženami bolo možné usúdiť, že ich motivácia vyplývala predovšetkým z toho, že verili, že zvýšenie kvalifikácie im môže pomôcť pri lepšom uplatnení sa na trhu práce. Tiež je možné, že informácia o školeniach sa dostala do tejto skupiny viac ako do iných cieľových skupín. Z rozhovorov s niektorými pracovníkmi úradov práce bolo zrejmé, že sú skôr naklonení oslovovaniu majoritných žien. Čo sa týka imigrantiek, mnohé z nich zase nie sú evidované na úradoch práce, a tak sa k nim informácia o školeniach mohla dostať len prostredníctvom koordinátorov a komunitných pracovníkov. Zároveň je ale dôležité poznamenať, že miera motivácie bola aj v rámci tejto skupiny rôzna a ovplyvňoval ju najmä vek. Staršie ženy boli menej motivované a nevideli osobný úžitok z absolvovania takýchto školení. Niektoré otvorene hovorili o negatívnych skúsenostiach pri hľadaní práce. Ako najväčšiu prekážku pre uplatnenie sa na trhu práce vnímali svoj vek.

Kontaktovanie nezamestnaných majoritných žien bolo najjednoduchšie. Na telefónnych číslach, ktoré uviedli v dotazníkoch, boli takmer vždy zastihnuteľné. Dopravu na školenia v prípade tejto skupiny nebolo potrebné zabezpečovať. Podobne, ako v prípade rómskych žien a imigrantiek, nezamestnané majoritné ženy s deťmi sa nemohli zúčastniť školení v ľubovoľnom čase. Školenie im vyhovovalo najmä v dopoludňajších hodinách, čo ale partnerská organizácia nezabezpečovala.

Väčšina nezamestnaných majoritných žien, ktorá školenia začala, ich aj dokončila s dobrou účasťou. Situácia nezamestnaných majoritných žien na trhu práce sa však v porovnaní s inými cieľovými skupinami menila pomerne rýchlo, a preto bola aj zo strany organizátorov školení potrebná flexibilita. Napríklad, v niektorých mestách partnerská organizácia nebola z rôznych dôvodov schopná zabezpečiť školenia v krátkej dobe po prihlásení sa žien, v dôsledku čoho ženy, ktoré sa prihlásili, sa školení už nemohli zúčastniť, lebo sa medzičasom zamestnali.

Imigrantky

Preniknúť do imigrantských komunit bolo pomerne náročné, obzvlášť v prípade uzavretých komunit, ako je napríklad vietnamská komunita. Úrady práce, ktoré sme úspešne využili pri oslovovaní záujemkyň o školenia spomedzi rómskych a nezamestnaných majoritných žien, boli v prípade oslovovania imigrantiek neúčinné. Zahrnúť imigrantky do projektu sa nám podarilo najmä vďaka koordinátorom – lídrom imigrantských komunit, ktorí informáciu o školeniach medzi ne rozšírili. Jednoznačný záver zo spolupráce s imigrantmi je, že pre úspešnosť projektov s nimi je nevyhnutné zapojiť ich koordinátorov – lídrov komunit, pretože imigranti im dôverujú, a teda sa aj ľahšie a ochotnejšie zapoja do aktivít a projektov, ktoré sú im odporúčané ich lídrami. V rámci imigrantských komunit sme sa zamerali na Ukrajinky, Rusky, Vietnamky a Rumunky. Spolupráca s každou skupinou mala svoje špecifiká.

Ukrajinky boli veľmi motivované, mali o školenia záujem, čo sa v konečnom dôsledku ukázalo aj na ich vysokej účasti, a rovnako aj v evaluačných dotazníkoch, v ktorých všetky uviedli, že by si priali

pokračovanie školení. Zo spoločných stretnutí bolo cítiť, že dôležitú úlohu zohrávala práve aktívna koordinátorka, ktorá nám zabezpečila kontakt s komunitou. S Ukrajinkami sa pracovalo veľmi dobre, boli ľahko zastihnuteľné na kontaktoch, ktoré uviedli v dotazníku a vďaka veľmi dobrej znalosti slovenského jazyka bola aj komunikácia s nimi jednoduchá. Jediným problémom bolo zosúladenie ich časových možností s možnosťami školy a lektora. Väčšina Ukrajiniiek má viac než jedno zamestnanie, a preto sa školenia e-zručností nemohla zúčastniť počas týždňa. Niektoré pracujú aj v sobotu, a preto jediný deň v týždni, ktorý pripadal do úvahy bola nedeľa. Nedeľa ale nevyhovovala väčšine škôl a lektorov, zabezpečenie týchto školení preto trvalo dlhšie.

S ruskými záujemkyňami a účastníčkami školení sme mali podobnú skúsenosť ako s ukrajinskými. Mali o školenia záujem, ich účasť bola vysoká, dobre sa s nimi počas celého projektu komunikovalo. V porovnaní s Ukrajinkami nemali ani také časové obmedzenia, nakoľko väčšina ruských záujemkyň má slovenské občianstvo, na území Slovenska žije dlhé roky, a teda má aj stabilné zamestnanie s fixným pracovným časom.

V prípade Vietnamiiek bola situácia o čosi zložitejšia, pretože jediný kontakt s nimi zabezpečovala koordinátorka. Napriek jej zaangažovaniu sa nepodarilo túto komunitu zapojiť do školení v takej miere ako ukrajinskú a ruskú komunitu. Len veľmi nízky počet žien, ktoré deklarovali záujem o školenia sa týchto aj zúčastnili, a absolvovali ich do konca. Už pri samotnom kontaktovaní s informáciou o prvom stretnutí ku školeniam sme narazili na prvý problém, ktorým bola nedostatočná znalosť slovenského jazyka. Z tohto dôvodu bola akákoľvek ďalšia komunikácia možná len prostredníctvom koordinátorky. Tá nízku účasť vysvetľovala aj nevhodným termínom začiatku školení - december. Mnohé Vietnamky totiž pracujú na trhoviskách, ktoré sú v predvianočnom období rušnejšie ako počas roka.

Rómky

Spolupráca s rómskymi ženami mala podobne, ako spolupráca s inými cieľovými skupinami svoje špecifiká, ktoré bolo potrebné brať pri implementácii projektu do úvahy. Úrady práce nám poskytli pár desiatok vyplnených dotazníkov od rómskych žien. Približne rovnakú časť zabezpečovali regionálni koordinátori a komunitní pracovníci.

Prvé špecifikum sa prejavilo pri samotnom kontaktovaní, ktoré bolo v prípade rómskych žien problematickejšie ako v prípade ďalších cieľových skupín. Zistili sme, že Rómky si veľmi často menia telefónne čísla alebo používajú viacero SIM kariet, a tak sme sa neraz stretli s tým, že na telefónnych číslach, ktoré uviedli vo vyplnených dotazníkoch neboli zastihnuteľné. Čísla boli zrušené alebo na nich nikto nedvíhal. V prípade, že sa nám nepodarilo dovolať prvýkrát, museli sme volať opakovane. Na zmeškané hovory nereagovali a nekontaktovali nás späť. Veľmi častým fenoménom bolo, že rómske ženy, ktoré sa zúčastnili školení, vždy, keď potrebovali ospravedlniť svoju neúčasť alebo niečo iné súvisiace so školeniami, len prezváňali. Príčinou takejto komunikácie je, ako mnohé uviedli, nedostatok finančných prostriedkov. Je potrebné pripomenúť, že nielen zapojenie sa do obdobných školení alebo iné zvyšovanie kvalifikácie, ale aj samotné hľadanie si práce vyžaduje aspoň základné socioekonomické zázemie – mať dostatok finančných prostriedkov na cestovanie na pohovory, mať dostatok finančných prostriedkov na komunikáciu atď. Ako sme zistili pri kontaktovaní rómskych žien, mnohé takéto zázemie nemajú. Niektoré zo záujemkyň spomedzi Rómkov nemali vo svojej domácnosti pevnú linku či telefón, a tak ich nebolo možné kontaktovať telefonicky, len poštou. Takáto komunikácia bola ešte komplikovanejšia, nakoľko možností overiť, či list adresovaný záujemkyne sa k nej aj skutočne dostal, je veľmi málo. Veľakrát sme to zistili len podľa toho, že sa na v liste ohlásené stretnutie dostavili. V niekoľko málo prípadoch sa dokonca stalo, že list sa vrátil, lebo adresa nebola správna. Z hľadiska komunikácie zohrali nesmierne dôležitú úlohu regionálni koordinátori a komunitní pracovníci, ktorí záujemkyne poznali lepšie ako pracovníci úradu práce a v prípade potreby vedeli záujemkyne operatívne skontaktovať.

Špecifické dôvody, s ktorými sme sa nestretávali v prípade iných cieľových skupín, sa objavovali aj pri rozhodovaní sa, či školenie budú alebo nebudú navštevovať. Zatiaľ čo iné cieľové skupiny uvádzali dôvody odmietnutia účasti na školeniach ako vzdialenosť, zdravotné dôvody, starostlivosť o dieťa v čase školení atď., mnohé Rómky uviedli, že nemajú motiváciu na tieto a ďalšie obdobné školenia chodiť a absolvovať ich. Mnohé sa pýtali, aký pre ne a pre nich život bude mať úžitok, že školenia absolvujú. Niektoré otvorene hovorili o svojich negatívnych skúsenostiach s hľadaním práce, keď boli majoritní uchádzači o prácu zjavne uprednostnení na základe príslušnosti k etniku, a nie na základe zručností potrebných pre prácu. Niektoré z uchádzačiek v minulosti pracovali a aj dnes by o prácu mali záujem. Sú však skeptické a neveria, že zvyšovanie kvalifikácie im pomôže uplatniť sa na trhu práce. Preto sa niektoré stavali odmietavo voči školeniam.

Ďalším špecifikom bola v prípade tejto skupiny doprava na školenia. Zatiaľ čo iné cieľové skupiny sa zvyčajne na miesto školení dopravovali samé na vlastné náklady, v prípade Rómkov bola situácia komplikovanejšia. Pokiaľ boli účastníčky školení z miesta konania školenia, rovnako sa na školenie dostali samé na vlastné náklady. Veľkú skupinu Rómkov sme však mali napríklad z Banskej Štiavnice, kde nie je mestská hromadná doprava, a mnohé ženy boli z časti Šobov, ktorá sa nachádza na okraji mesta a niektoré boli z okolitých obcí, vzdialených aj 20 kilometrov. V ich prípade bolo z finančných dôvodov prakticky nemožné, aby sa na školenia dopravili samé na vlastné náklady. Nepripadalo do úvahy ani dodatočné preplatenie nákladov za cestu taxíkom alebo mikrobusom, ktoré v Štiavnicí fungujú, pretože ženy nemali jednoducho na to, aby si tieto cesty mohli platiť z hodiny na hodinu. Preto bolo potrebné zabezpečiť, aby pred každým školením všetky účastníčky vyzdvihol mikrobus a po školení zaviezol domov. Takýto model fungoval veľmi dobre.

Ako sme spomínali vyššie, ďalším špecifikom u tejto cieľovej skupiny bola nezhoda medzi deklarovaným a skutočným záujmom o školenia, ktorý bol podstatne vyšší u tejto skupiny ako u ďalších dvoch cieľových skupín. Ako sme uviedli, z rozhovorov s niektorými záujemkyňami sa môžeme nazdávať, že za prvotným záujmom, ktorý bol deklarovaný aj vo vyplnených dotazníkoch, mohla byť aj mylná domnienka, že školenia sú organizované úradom práce a sú povinné.

Napriek tomu, že implementácia projektu pre jednotlivé cieľové skupiny priniesla rôzne špecifiká, tieto skupiny mali aj mnoho spoločného. Ako sme už spomenuli vyššie, Rómky, podobne ako imigrantky a majoritné nezamestnané ženy nemohli zväčša kvôli starostlivosti o dieťa navštevovať školenia v ľubovoľnom čase. Niektoré ženy s deťmi, bez ohľadu na to z ktorej skupiny boli, uprednostňovali školenia v dopoludňajších hodinách, keď boli deti v škôlke alebo škole.

Čo sa týka účasti na samotných školeniach, skúsenosti boli rôzne, aj pozitívne aj negatívne. Časť žien mala veľmi nepravidelnú dochádzku, časť ale školenia vychodila s takmer 100% účasťou. Z informácií o účasti nevieme jednoznačne zhodnotiť, či bola účasť lepšia v miestach školení, kde s touto cieľovou skupinou pracovali regionálni koordinátori a komunitní pracovníci alebo kde s ňou pracoval úrad práce. Dokážeme však s istotou tvrdiť, že účasť bola spravidla vysoká v tých miestach školení, kde sa práca koordinátorov alebo pracovníkov úradov práce nekončila len pri odovzdaní vyplnených dotazníkov, ale bola intenzívna počas celého projektu.

Silné a slabé stránky projektu

Tento projekt je podľa našich informácií jedinečný svojho charakteru na Slovensku, ale aj v širšom regióne svojím rodovým zameraním kombinovaným s inými znevýhodneniami v spoločnosti súvisiacimi s etnickým alebo národnostným aspektom, ako aj svojím výskumno-praktickým charakterom. Projekt nám umožnil zozbierať množstvo cenných informácií o cieľových skupinách

a empiricky aj prakticky uchopiť viaceré špecifika skupín, s ktorými sme pracovali. Tiež prispel k nadobudnutiu cenných skúseností, ktoré možno uplatniť pri príprave podobných projektov, napríklad aj v kontexte sociálnej alebo integračnej politiky.

Projekt mal niekoľko silných aj slabých stránok. Jednoznačne silnou stránkou projektu bolo silné a rôznorodé regionálne zastúpenie, spolupráca s úradmi práce a komunitnými pracovníkmi a množstvo zozbieraných popisných údajov o znevýhodnených ženách na slovenskom trhu práce, ktoré nám umožnili porovnávať jednotlivé cieľové skupiny – majoritné ženy, rómske ženy a imigrantky. V rámci projektu sme tiež zozbierali jedinečné údaje o úrovni e-gramotnosti rómskych žien a imigrantiek, ich prístupu k IKT a spôsobu ich využitia.

Projekt mal aj niekoľko slabých stránok vo výskumnej aj v praktickej implementačnej časti, ktoré mohli značne prispieť k jeho menšej úspešnosti. V prvom rade, jednou zo slabých stránok bolo meškание s organizáciou školení zabezpečovaných partnerskou organizáciou P-MAT, n.o. Oneskorenie avizovaného začiatku školení sa pravdepodobne prejavilo na účasti na školeniach v mestách, kde k tomuto oneskoreniu došlo. Ako bolo možné vidieť z vyššie uvedených dát, časť žien odmietla účasť na školeniach aj preto, že si medzičasom našla zamestnanie. Ďalšou slabou stránkou bola aj nízka schopnosť organizátora školení – partnerskej organizácie P-MAT, n.o. dostatočne reflektovať potreby záujemkýň, a to predovšetkým ich časové preferencie a preferencie ohľadom úrovne školení. Nízka schopnosť ponúknuť záujemkyniam školenia v čase, ktorý by im vyhovoval, či nereflektovanie rôznej úrovne e-gramotnosti záujemkýň tiež mohlo viesť k nižšej účasti. Na druhej strane, ako už bolo skôr spomenuté, skupiny účastníčok boli v mnohých prípadoch príliš malé, aby mohlo dôjsť ešte k ich ďalšiemu rozdeleniu podľa preferencií.

Slabou stránkou výskumnej časti projektu bola rozdielna kvalita a spoľahlivosť dát zozbieraných prostredníctvom prihlášok na školenia, resp. dotazníkov. Napriek tomu, že naši spolupracovníci v regiónoch, či už pracovníci/pracovníčky úradov práce, komunitní pracovníci, alebo prirodzení lídri komunit boli inštruovaní, aby záujemkyniam o školenia asistovali pri vyplňaní prihlášok, z prihlášok bolo zrejmé, že nie všetci tak urobili. Niektoré prihlášky boli nekompletné. Navyše, v evaluačných dotazníkoch len 5% žien uviedlo, že im prihlášku pomohol vyplniť pracovník/pracovníčka na úrade práce a len 3,8% žien uviedlo, že im s prihláškou pomohol komunitný pracovník/pracovníčka.

Prínos projektu

Najväčším prínosom projektu bolo samotné vyškolenie 107 žien, z toho 59 majoritných žien, 29 rómskych žien, a 19 migrantiek. Na školeniach získali všetky účastníčky nové zručnosti, ktoré môžu byť pre ne prínosné nielen pri hľadaní práce, ale aj v každodennom živote, či už v komunikácii s rodinou, priateľmi alebo svojou komunitou. Okrem praktických zručností mali školenia aj niekoľko ďalších prínosov. V prvom rade, umožnili posilniť vzťahy vo vnútri komunit, nakoľko školenia vytvorili platformu na pravidelné stretávanie sa členiek konkrétnych komunit. Účastníčky školení neboli do skupín rozdelené na základe svojej národnosti, či príslušnosti k etniku, ale výlučne na základe miesta školení, niekedy aj s prihliadnutím na časové preferencie a dosiahnutú úroveň e-zručností, a tak vznikli v niektorých mestách zmiešané skupiny (Tabuľka č. 4: Prehľad miest a obcí, kde boli na školeniach zmiešané skupiny). Takéto skupiny vytvorili prirodzený priestor na multikultúrnu výmenu.

Okrem praktickej implementačnej stránky, ktorú predstavovali samotné školenia, projekt mal prínos aj po teoretickej stránke. Vďaka rozsiahlym prihláškam na školeniach, resp. dotazníkom sa nám v projekte podarilo zozbierať jedinečné dáta o úrovni e-gramotnosti rómskych žien a imigrantiek a ich prístupu k IKT. Mali sme možnosť zistiť, na aké účely tieto ženy používajú internet, a s akými činnosťami súvisiacimi s prácou s počítačom a internetom sa tieto ženy stretli najčastejšie.

Výskumný prínos projektu spočíva v tom, že sme počas neho získali množstvo praktických skúseností a lekcii pre realizáciu podobných projektov. Tieto môžu byť veľmi cenné pri navrhovaní väčšieho projektu pre znevýhodnené skupiny na trhu práce výskumného alebo praktického charakteru.

Odporúčania pre tvorbu politiky

Obohatenie informácií o daných cieľových skupinách

Prostredníctvom projektu E-zručnosti pre zamestnateľnosť žien sa nám podarilo zistiť úroveň e-zručností znevýhodnených žien a ich záujmu o takýto typ vzdelávania. Rovnako sa nám tiež podarilo získať popisné údaje o znevýhodnených ženách na slovenskom trhu práce a porovnanie medzi skupinami. Prostredníctvom vyplnených prihlášok, resp. dotazníkov sme získali aj jedinečné dáta o úrovni e-gramotnosti rómskych žien a imigrantiek. Ženy naprieč všetkými skupinami, no obzvlášť imigrantky prejavili záujem o ďalšie vzdelávanie a zvyšovanie svojej kvalifikácie. Tie mali aj najlepší prístup k IKT a najvyššiu úroveň e-gramotnosti. Naopak, najhorší prístup k IKT a najslabšiu úroveň e-gramotnosti uviedli rómske ženy.

Identifikovanie problémov pri práci s rôznymi cieľovými skupinami

Najzávažnejším problémom bola diskriminácia, ktorú v rôznej miere vnímali respondentky všetkých cieľových skupín. Práve pre pocit diskriminácie na trhu práce niektoré respondentky, najmä spomedzi rómskych žien, nemali záujem zúčastniť sa školení e-zručností. Neverili, že by akékoľvek zvýšenie si kvalifikácie mohlo prispieť k ich lepšiemu sa uplatneniu na trhu práce. Mnohé imigrantky a rómske ženy uvádzali, že sa na pracovnom trhu cítia byť pre svoj pôvod či príslušnosť k etniku diskriminované pred uchádzačkami o prácu z majority. V prípade majoritných žien, mnohé zase upozorňovali na diskrimináciu starších žien.

Okrem tohto hodnotového problému, ktorý si vyžaduje komplexné riešenie, sme pri implementácii projektu natrafili aj na niekoľko praktických a v budúcnosti relatívne ľahko odstrániteľných problémov, na základe ktorých sme schopní formulovať niekoľko odporúčaní pre vzdelávacie aktivity s rizikovými skupinami. V prípade Rómov predstavovali najzávažnejšie problémy nedostatok finančných prostriedkov na dopravu do miesta školenia a na komunikáciu, a rozdiel medzi deklarovaným záujmom o školenia a skutočným záujmom.

Ako sme už spomenuli vyššie, mnohé rómske ženy nemali dostatok finančných prostriedkov na to, aby sa mohli na miesto školenia dopraviť na vlastné náklady s tým, že tieto by im boli následne preplatené. Rovnako nemali ani dostatok finančných prostriedkov na komunikáciu. Len zriedkavo si mohli dovoliť zavolať naspäť v prípade zmeškaného hovoru. Tento problém je možné riešiť pomerne jednoducho. V prípade dopravy na miesto školenia, je možné ženám dať zálohu na cestovné lístky alebo im zabezpečiť dopravu. Napríklad, v Banskej Štiavnici, kde neexistuje systém mestskej hromadnej dopravy a mnohé z účastníčok školení bývali ďaleko od školy, v ktorej prebiehali školenia, sme na každé stretnutie zabezpečovali dopravu mikrobusom, ktorý účastníčky vyzdvihol v mieste bydliska a doviezol do školy a späť. Tento model sa nám osvedčil. Keďže sme museli mikrobus zabezpečovať dopredu, museli sme si dopredu zistiť aj predbežnú účasť žien. Tie, keď už raz prisľúbili účasť a vedeli, že sa na ňu viaže zabezpečenie mikrobusu, cítili záväzok a na sľúbenú hodinu prišli. Týmto sa zabezpečila aj jedna z najlepších úcastí v skupine rómskych žien.

Rozdiel v deklarovanom a skutočnom záujme o školenia je tiež možné zmierniť prostredníctvom tréningov pracovníkov/pracovníčok úradov práce a komunitných pracovníkov, ktorí boli kľúčoví v procese regrutovania účastníčok. Hoci terénni spolupracovníci v projekte boli inštruovaní, aby oslovovali len ženy, ktoré prejavia skutočný záujem, a aby im asistovali pri vyplňaní prihlášky, z evaluačných dotazníkov bolo možné usúdiť, že to dodržala len malá časť z nich. Tréningom spolupracovníkov by sa dal tento nedostatok odstrániť.

V prípade imigrantiek predstavovali najzávažnejšie problémy časové obmedzenia a nedostatočná znalosť slovenčiny, ktorá bola ale špecifická len pre Vietnamky. Odpoveďou na tieto problémy je zabezpečenie väčších možností jazykových školení pre imigrantov a väčšej časovej flexibility školení vo všeobecnosti. Časová flexibilita školení sa dá zabezpečiť vytvorením väčších skupín účastníčok, ktoré potom možno ešte ďalej rozdeliť podľa preferencií.

Definovanie odporúčaní vo vzdelávacích aktivitách pre rizikové skupiny

Z predchádzajúcich zistení vyplývajú rôzne odporúčania pre organizovanie vzdelávacích aktivít pre rizikové skupiny, ktoré by sa dali zhrnúť nasledovne:

- reflektovať čo do najväčšej miery potreby týchto skupín
  - reflektovať ich časové preferencie – zohľadňovať, že mnohé ženy, najmä rómske sa starajú o deti, že mnohé imigrantky, ale aj majoritné ženy pracujú na zmeny
  - reflektovať ich úroveň e-zručností
  - zohľadňovať ich finančnú situáciu – v prípade, že nemajú dostatok prostriedkov na komunikáciu, proaktívne ich kontaktovať, v prípade, že nemajú dostatok prostriedkov na dopravu, proaktívne im ju zabezpečiť
- vyškolit' pracovníkov/pracovníčky úradov práce a komunitných pracovníkov/pracovníčky pred procesom regrutovania, aby oslovovali a vybrali záujemkyne o školenia cielenejšie, aby vedeli záujemkyniam správne asistovať pri vyplňaní prihlášok na školenia, resp. dotazníkov
- vyškolit' lektorov na prácu s rizikovými skupinami, aby poznali špecifiká týchto skupín, aby vedeli, aké sú ich vzdelávacie potreby, čo je pre ne dôležité, ako ich zaujať

Alternatívy pre pokračovanie projektu

Nakoľko sme od účastníčok školení získali veľmi pozitívnu spätnú väzbu prostredníctvom vyplnených evaluačných dotazníkov, myslíme si, že pokračovanie projektu alebo jeho obdoby by pre cieľové skupiny, tak ako boli nastavené v tomto projekte, a teda pre cieľové skupiny majoritných žien, Rómkov a imigrantiek, bolo prínosné. Bolo by ale vhodné nadviazať na zistenia z tohto projektu a nastaviť jeho pokračovanie zohľadňujúc problémy, ktoré sa v projekte vyskytli, či už pri práci s cieľovými skupinami alebo spolupracovníkmi z radov pracovníkov úradov práce alebo komunitných organizácií.

Pre úspešné pokračovanie projektu by bolo vhodné zamerať sa na menšiu vzorku žien a menšie a menej rôznorodé regionálne zastúpenie, no nadviazať oveľa intenzívnejšie partnerstvá a spoluprácu s vytipovanými úradmi práce a komunitnými organizáciami. Bolo by vhodné vyškoliť pracovníkov/pracovníčky úradov práce vopred, aby vedeli záujemkyniam o školenia správne asistovať s vyplnením prihlášok a vedeli vybrať skutočne len tie záujemkyne, ktoré budú mať o školenia vážny záujem. Rovnako prínosné by bolo aj vyškolenie lektorov na prácu s rizikovými skupinami a väčšie zapojenie prirodzených lídrov komunit v prípade rómskych žien a imigrantiek.

c. Zhodnotenie naplnenia cieľov projektu

i. Vyškolenie plánovaného počtu žien

Tabuľka č. 24: Planované a skutočné počty vyškolených žien (identická s tabuľkou č. 1)

	Plánovaný počet vyškolených žien	Počet prihlásených žien*	Počet žien, ktoré nemohli nastúpiť v dôsledku zrušenia školení	Počet žien, ktoré nastúpili na prezenčné školenia	Počet žien, ktoré dokončili prezenčné školenia**	Kontrolná skupina
Nezamestnané majoritné ženy	125	207	13	74	59	32
Rómske ženy	130	209	45	56	29	1
Imigrantky	45	42	0	24	19	0
Celkovo	300	458	58	154	107	33
Podiel z plánovaného počtu	100%	153%	19%	51%	36%	11%

*Vrátane e-learningu

Dosiahnuť plánované počty vyškolených žien sa nám nepodarilo, a to aj napriek tomu, že na školenia sa prihlásilo o 158 žien viac ako bol plánovaný počet. Príčin je viacero a patria medzi ne najmä (zrušenie školení, neschopnosť zabezpečiť vhodné priestory s potrebným vybavením, rozdiel medzi deklarovaným a skutočným záujmom, nedostatok zdrojov na zabezpečenie časovej flexibility a zohľadnenie úrovne e-gramotnosti pre všetky účastníčky, časový posun v začatí školení, atď.) Kvôli zrušeniu sa školení nemohlo zúčastniť až 20% prihlásených žien.

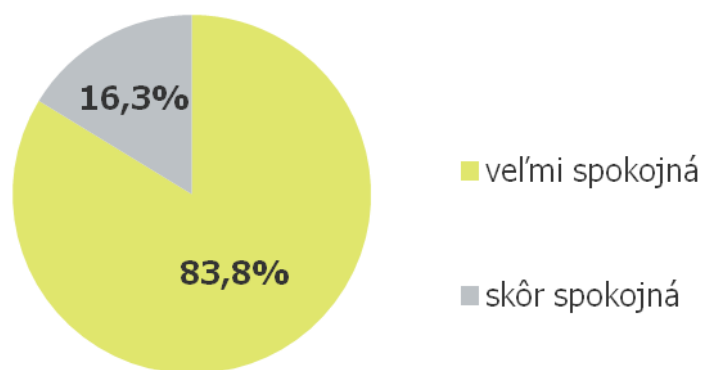
ii. Osvojenie si e-zručností prostredníctvom školení - evaluácia školení zúčastnenými ženami

Účastníčky školení mali po absolvovaní školení za úlohu odpovedať na online evaluačný dotazník, na ktorom si jednak mohli vyskúšať aj niektoré novonadobudnuté zručnosti v práci s internetom, no najmä mohli anonymne komplexne zhodnotiť školenie. Dotazník sa skladal z uvedenia mesta školení a siedmich zatvorených otázok a troch otvorených otázok. Dotazník je súčasťou prílohy č. 5.

Vo všeobecnosti boli účastníčky so školeniami veľmi spokojné, rovnako aj s prístupom lektorov tak po ľudskej ako aj odbornej stránke. Väčšina z nich tiež vnímala tempo preberania učiva ako primerané. Čo sa týka trvania školení (celkovej dĺžky školení), približne polovica respondentiek uviedla, že trvanie školení bolo primerané, zvyšná polovica ale uviedla, že by privítala pokračovanie školení. V niektorých mestách a obciach bola dokonca 100% spokojnosť. Napríklad, v Banskej Bystrici, Jesenskom, Košiciach, Ružomberku, Senici, Veľkom Krtíši účastníčky uviedli, že boli na 100% spokojné s lektorkou aj po odbornej aj po ľudskej stránke. V Banskej Štiavnici, Banskej Bystrici, Košiciach, Lučenci, Ružomberku, bola 100% spokojnosť celkovo so školením.

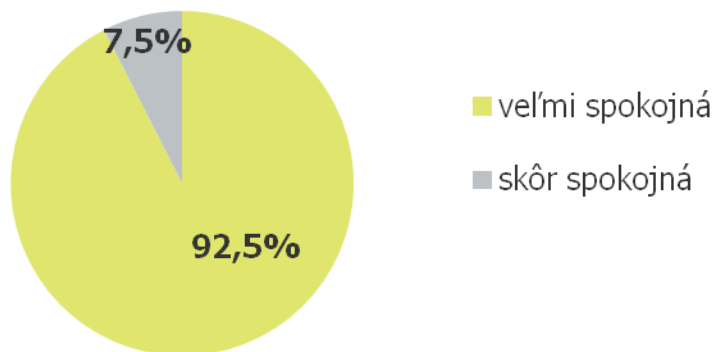
Graf č. 2: Miera spokojnosti so školeniami e-zručností

**Do akej miery ste boli spokojná so
školeniami e-zručností?**

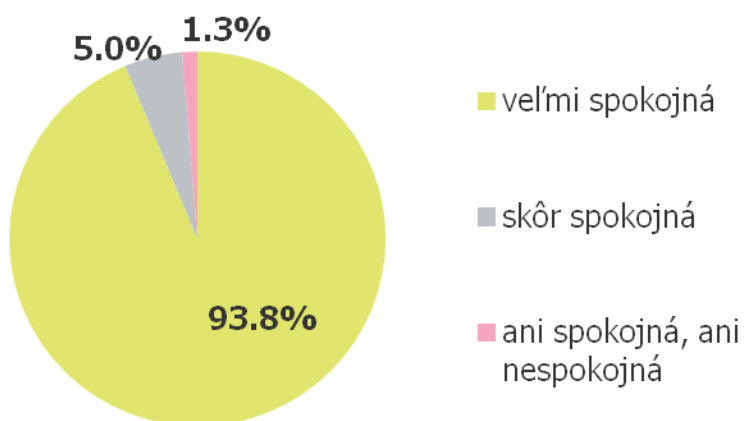
Graf č. 3: Miera spokojnosti s lektorom/kou po odbornej stránke

Ako ste boli spokojná s lektorom/-kou školenia po odbornej stránke?

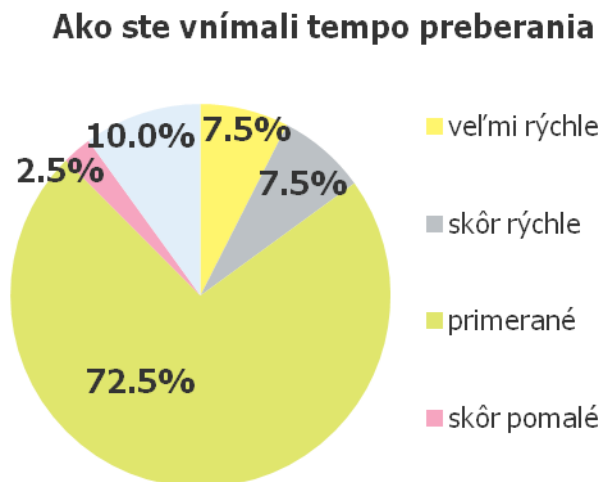

Graf č. 4: Miera spokojnosti s lektorom/kou po ľudskej stránke

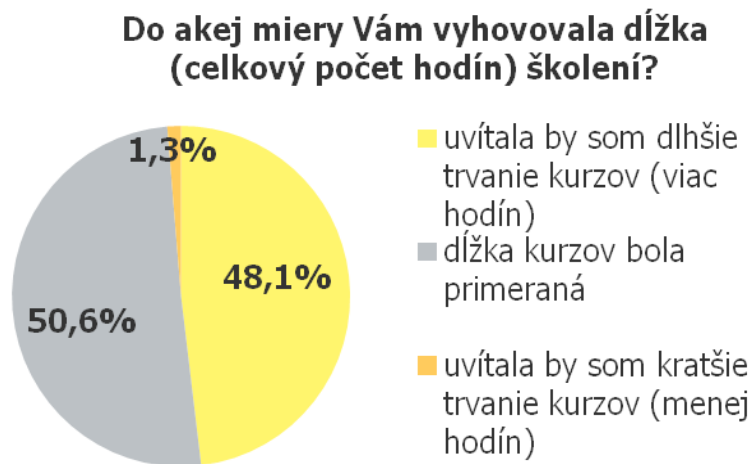
Ako ste boli spokojná s lektorom/-kou po ľudskej stránke?

Graf č. 5: Subjektívne vnímanie tempa preberania učiva účastníkmi

Graf č. 6: Miera spokojnosti s dĺžkou trvania školení

iii. Zistenie efektu e-zručností na zlepšenie šancí uplatniť sa na trhu práce

Dôvody neuskutočnenia tejto fázy projektu

Vzhľadom na komplexnosť a časovú náročnosť projektu (pomerné rozsiahla teoretická časť: výskum prístupu znevýhodnených žien k IKT, mapovanie ich e-gramotnosti, vzdelanostnej úrovne a skúseností na trhu práce, zhodnotenie úspešnosti školení počítačových zručností ako nástroja pre lepšie uplatnenie na trhu práce; praktická časť: školenia počítačových zručností v rozsahu 30 hodín), nebolo možné uskutočniť a kvalitne vyhodnotiť všetky aktivity projektu do termínu.

Okrem iného, partnerská organizácia P-MAT, n.o., ktorá zabezpečovala samotné školenia počítačových zručností pre majoritné ženy, ktoré sú cieľovou skupinou časti projektu E-zručnosti pre zamestnateľnosť financovaného dotáciou UV SR, meškala so začiatkom školení v niektorých mestách. Namiesto pôvodne plánovaného septembra sa školenia v niektorých mestách začali až v októbri a novembri. Toto meškanie spôsobilo, že Inštitút SGI nebol schopný zabezpečiť časť evaluácie, ktorá by zhodnotila dopad školení na zlepšenie postavenia na trhu práce zúčastnených žien a porovnanie s kontrolnou skupinou v plánovanom termíne.

Údaje získané počas projektu nám umožnili zabezpečiť iné formy evaluácie, ako je rozposlanie a vyhodnotenie evaluačných dotazníkov o spokojnosti so školeniami a zhodnotenie miery dokončenia školení v rámci jednotlivých cieľových skupín.

Plánovaná štruktúra a postup evaluácie

Pôvodným plánom bolo dvakrát, konkrétne 6 a 12 mesiacov od absolvovania školenia e-zručností, kontaktovať jeho účastníčky (náhodne vybraná menšia vzorka), aby sa zistilo, do akej miery boli školenia užitočné v procese hľadania práce, prípadne, či novonadobudnuté zručnosti pomohli účastníckam školení získať si nové kontakty, a tak plnohodnotnejšie participovať na živote spoločnosti. Za týmto účelom sa s účastníčkami mali uskutočniť telefonické štruktúrované rozhovory. Táto časť projektu je kvôli omeškaniam v projekte naplánovaná na druhú polovicu roku 2012.

iv. Definovanie lekcií a záverov

Výskumná časť projektu potvrdila subjektívne vnímanie diskriminácie týchto skupín na trhu práce. Všetky cieľové skupiny uviedli, že vnímajú pri uchádzaní sa o zamestnanie diskrimináciu. Rómske ženy a imigrantky uviedli, že vnímajú zo strany zamestnávateľov diskrimináciu na základe ich pôvodu či príslušnosti k etniku. V prípade majoritných žien sa najčastejšie objavovali negatívne skúsenosti s diskrimináciou pre vyšší vek.

Dôležitým záverom výskumnej časti projektu je, že znevýhodnené ženy aj napriek diskriminácii prejavujú záujem o možnosti zvyšovania kvalifikácie aj v oblasti e-zručností. Toto môžeme jednak konštatovať z pomerne vysokého celkového počtu prihlásených žien (458), z vyplnených prihlášok a tiež z výsledkov evaluačných dotazníkov. V prihláškach Rómky uviedli, že majú nedostatočný prístup k vzdelaniu a vnímajú to ako jednu z najväčších prekážok ich uplatnenia sa na trhu práce. V evaluačných dotazníkoch účastníčky školení indikovali spokojnosť so školeniami – a to s obsahom školení, ale aj odborným a ľudským prístupom lektorov. Väčšina z nich uviedla, že všetko, čo na

školeniach preberali, bolo pre ne užitočné. Mnohé z účastníčok uviedli, že by v prípade pokračovania mali o školenia záujem. Projekt tiež poukázal na veľký záujem o zvyšovanie kvalifikácie u imigrantiek. Zároveň však potvrdil, že pre ďalšie vzdelávanie imigrantiek je najskôr potrebné zabezpečiť kvalitnú jazykovú prípravu, ktorá by im následne umožnila bezproblémovo sa zapájať do ďalších vzdelávacích aktivít.

Výskum spojený s projektom, konkrétne výskum úrovne e-gramotnosti jednotlivých cieľových skupín a ich prístupu k IKT zároveň potvrdil, že takéto školenia majú zmysel, pretože väčšina znevýhodnených žien, s výnimkou Rómkov, už má domáci prístup k počítaču aj internetu, a teda má možnosti trénovať si novonadobudnuté zručnosti.

Dôležitým záverom z implementačnej časti projektu je, že organizovanie vzdelávacích aktivít pre rizikové skupiny si vyžaduje flexibilitu v čo najväčšej možnej miere a zohľadňovanie špecifik týchto skupín. Implementačná časť v projekte, najmä problémy, ktoré sa počas nej objavili, potvrdili, že pre úspešnosť projektu je dôležité reflektovať potreby týchto skupín v čo najväčšej možnej miere. A to najmä, reflektovať ich časové preferencie. Zohľadňovať, že mnohé ženy, najmä rómske, sa starajú o deti, že mnohé imigrantky, ale aj majoritné ženy pracujú na zmeny. Rovnako je dôležité vnímať a zohľadňovať aj ich finančné obmedzenia, nastaviť projekt tak, aby záujemkyniam o školenie nevznikli s ich účasťou žiadne náklady navyše. Ako dôležitý faktor sa ukázalo aj vyškolenie spolupracovníkov v projekte, najmä pracovníkov/pracovníčok úradov práce a komunitných pracovníkov/pracovníčok pred procesom regrutovania, aby zabezpečili cielený a kvalitný výber účastníčok. Nemenej podstatné sa preukázalo aj vyškolenie lektorov, ktorí pri výučbe musia zohľadňovať špecifiká jednotlivých skupín, ak chcú zabezpečiť úspešnosť projektu.

Prílohy

Príloha č. 1 – Zoznam partnerských úradov práce

ÚPSVAR Banská Bystrica, Banská Štiavnica, Čadca, Košice, Kremnica, Lučenec, Martin, Nová Baňa, Nové Zámky, Rimavská Sobota, Rožňava, Ružomberok, Senica, Trnava, Veľký Krtíš, Žarnovica, Žiar nad Hronom

Príloha č. 2 – Zoznam partnerov – regionálnych koordinátorov a lídrov komunit

Zoznam partnerov pre cieľovú skupinu Rómok:

Komunitné centrum OZ Spolu v Chminianskych Jakubovanoch, Združenie mladých Rómov na Slovensku v Banskej Bystrici, Komunitné centrum Šobov v Banskej Štiavnici, Komunitné centrum Nový svet Hlboké v Liptovskom Mikuláši

Zoznam partnerov pre cieľovú skupinu imigrantiek:

Žanna Mihaliková – koordinátorka ruskej komunity
Mgr. Huong Gašparovská – koordinátorka vietnamskej komunity
Mgr. Galina Korolevych – koordinátorka ukrajinskej komunity

Príloha č. 3 – Informačný leták/plagát o školeniach e-zručností

Si nezamestnaná alebo by si rada zvýšila svoje šance na trhu práce? Máš chuť učiť sa nové veci?

Ak tento opis na teba sedí,
BEZPLATNÉ ŠKOLENIE E-ZRUČNOSTÍ,
je pre teba ako stvorené!

Naučíme ťa, ako si napísať **štruktúrovaný životopis a motivačný list**, ako si založiť **e-mailové konto**, ako na pracovných portáloch **vyhľadávať** vhodné **pracovné ponuky**...

Kurzy e-zručností ti vieme „ušiť na mieru“, tak, aby čo najlepšie zodpovedali tvojim potrebám a tвоеj aktuálnej úrovni e-zručností. Dokážeme zabezpečiť kurzy **Základné pojmy, MS Windows, MS Word 2007, MS Excel 2007, MS Powerpoint 2007, MS Outlook 2007, MS Access 2007**, či **kurzy práce s internetom na všetkých užívateľských úrovniach**. Veríme, že ponúknuté kurzy e-zručností Ti pomôžu **zvýšiť tvoje šance na trhu práce**.

Ako na to? Je to jednoduché!

Stačí, keď sa **prihlásiš na nižšie uvedenom tel. čísle alebo e-mailovej adrese**. Následne vyplníš prihlášku, na základe ktorej ťa zaradíme do školenia e-zručností, ktoré ti bude „ušiť na mieru“. **Tešíme sa na teba!**

Školenia e-zručností organizuje Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť v spolupráci s neziskovou organizáciou P-MAT. Školenia sú bezplatné vďaka grantu od spoločnosti Microsoft a Úradu vlády SR.

02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk	02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk	02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk	02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk	02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk	02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk	02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk	02/ 44 636 080	skolenia@governance.sk
----------------	--	----------------	--	----------------	--	----------------	--	----------------	--	----------------	--	----------------	--	----------------	--

Príloha č. 4 – Prihláška na školenia e-zručností/ dotazník

Kontakt:

Mária Bulková, Lucia Kureková, skolenia@governance.sk, 02/ 44 636 080

Kurz e-zručností pre majoritné ženy

PRIHLÁŠKA

Ďakujeme Vám za Váš záujem o bezplatné kurzy e-zručností. Veríme, že ponúknuté kurzy e-zručností Vám pomôžu zvýšiť vaše šance na trhu práce. Prosíme Vás o pravdivé zodpovedanie otázok v prihláške, čo nám umožní kurzy e-zručností navrhnuť tak, aby čo najlepšie zodpovedali vašim potrebám a vašej aktuálnej úrovni e-zručností. Vyplnenie tejto prihlášky negarantuje účasť na kurze e-zručností, ktorá bude podmienená kapacitou kurzov a výskumnými cieľmi projektu.⁶ Pre získanie certifikátu je potrebné absolvovať 35 hodinový kurz. V prípade, že by ste mali záujem pokračovať vo výučbe, budete mať k dispozícii ďalších 65 hodín kurzu, tiež bezplatne. Absolvovaním kurzu sa zaväzujete zapojiť sa stručného hodnotiaceho dotazníka, ktorý vám bude zaslaný približne polroka po absolvovaní kurzu a ktorého cieľom bude zistiť dopad školenia na vaše postavenie na trhu práce. Vaše osobné údaje potrebujeme, aby sme Vás mohli kontaktovať s ďalšími informáciami o kurzoch a v žiadnom prípade nebudú sprostredkované tretím osobám. Osobné údaje, ako aj akékoľvek iné informácie, ktoré nám poskytnete v tejto prihláške nepoužijeme na iné účely než na vyšpecifikovanie pre Vás najvhodnejšieho kurzu e-zručností a na výskumné účely, pre ktoré budú vami poskytnuté informácie anonymizované. V prípade ďalších otázok sa môžete na nás obrátiť na hore uvedených kontaktných údajoch.

⁶ Ženy, ktoré nebudú môcť byť do kurzu zapojené na jeseň 2011 bude táto možnosť ponúknutá v roku 2012.

1. Základné údaje

Meno:.....
Priezvisko:.....
Kontaktná adresa:.....
Telefónne číslo:.....
E-mail:.....
Rok narodenia:.....
Národnosť: .....

Počet detí:.....
Vek detí:.....

Rodinný stav (zakrúžkujte):

- a) slobodná
- b) vydatá
- c) rozvedená
- d) ovdovená
- e) iný – uveďte:.....

Región momentálneho pobytu (zakrúžkujte):

- (1) Bratislavský
- (2) Trnavský
- (3) Nitriansky
- (4) Trenčiansky
- (5) Banskobystrický
- (6) Žilinský
- (7) Prešovský
- (8) Košický

2. Kurzy e-zručností

1) Uveďte prečo máte záujem o absolvovanie 35-hodinového kurzu práce s PC a internetom zameraným na vyhľadávanie práce?
.....

2) Kedy by ste sa mohli zúčastniť takýchto kurzov? (zakrúžkujte 1 možnosť)

- a) kedykoľvek v pracovný deň
- b) len ráno v pracovný deň
- c) len večer v pracovný deň
- d) len cez víkend

3) O aký kurz by ste mali záujem (zaškrtnite všetky relevantné možnosti, ktoré sú pre vás zaujímavé)?

Uroveň:	základná	stredná	pokročilá
a) MS Windows	☐		☐
b) MS Word 2007	☐	☐	☐
c) MS Excel 2007	☐	☐	☐
d) MS Powerpoint 2007	☐	☐	☐
e) MS Access 2007	☐	☐	☐
f) MS Outlook 2007	☐		☐
g) Práca s internetom	☐		☐

4) O akú formu kurzov máte záujem?

- a) Prezenčnú
- b) E-learningovú

3. Prístup k PC a internetu

1) Kde používate PC a internet najčastejšie? (zaškrtnite pri každom max. 3 možnosti)

	PC	internet
a) nemám nikde prístup	☐	☐
b) doma	☐	☐
c) v práci	☐	☐
d) v internetovej kaviarni	☐	☐
e) v mestskej knižnici	☐	☐
f) v komunitnej organizácii – uveďte názov.....		
g) u priateľov/známych	☐	☐
h) na úrade práce	☐	☐
i) inde – uveďte.....		

2) Ako často používate PC a internet? (zaškrtnite relevantné)

	PC	internet
a) denne	☐	☐
b) asi 1-krát za týždeň	☐	☐
c) asi 1-krát za mesiac	☐	☐
d) menej ako 1-krát za mesiac	☐	☐
e) vôbec	☐	☐

3) Na aké účely používate internet?

- a) e-mailová komunikácia s rodinou a priateľmi
- b) e-mailová komunikácia s miestnymi orgánmi štátnej správy a samosprávy
- c) komunikácia cez sociálne siete (facebook, twitter,... atď.), čítanie, vytváranie profilov
- d) prístup k informáciám
- e) vyhľadávanie pracovných príležitostí
- f) účasť v on-line diskusiách
- g) on-line hry
- h) telefonovanie prostredníctvom skype
- i) internet banking
- j) on-line kurzy/ e-learning
- k) predaj produktov a služieb (cez eBay a i.)
- l) sťahovanie hudby, filmov...atď.
- m) iné – uveďte.....

4. Úroveň e-gramotnosti

1) Ako sami hodnotíte úroveň svojich zručností v práci s PC a internetom? (zakrúžkujte 1 možnosť)

- a) základné
- b) dobré
- c) veľmi dobré
- d) výborné

2) Kde ste nadobudli svoje e-zručnosti?

- a) v škole (ZŠ, SŠ, VŠ)
- b) v zamestnaní

- c) na komerčných kurzoch e-zručností
  - d) na rekvalifikačných školeniach organizovaných úradmi práce
  - e) samovzdelávaním – využívaním dostupnej literatúry, online diskusií s radami a návodmi
  - f) neformálnymi radami od priateľov, príbuzných, kolegov
  - g) používaním PC a internetu
  - h) inde – uveďte.....
- 3) S ktorými z nasledovných aktivít, spojených s používaním **PC**, už máte skúsenosti? (zakrúžkujte všetky možnosti, s ktorými už máte skúsenosti)
- a) kopírovanie a presúvanie súborov
  - b) používanie Ctrl+V a Ctrl+C na duplikovanie informácií v rámci jedného súboru
  - c) používanie základných aritmetických operácií v tabuľkovom procesore (MS Excel)
  - d) kompresovanie súborov
  - e) inštalácia nových zariadení
  - f) vytváranie elektronických prezentácií (zahrňujúce obrazové, zvukové a audiovizuálne súbory)
  - g) presúvanie súborov z PC do iných zariadení (kamera, fotoaparát, mobilný telefón)
  - h) iné – uveďte.....
- 4) S ktorými z nasledovných aktivít, spojených s používaním **internetu**, už máte skúsenosti? (zakrúžkujte všetky možnosti, s ktorými už máte skúsenosti)
- a) používanie internetového vyhľadávača (Google, atď.)
  - b) posielanie e-mailov s prílohami (textové dokumenty, fotografie, videá, prezentácie)
  - c) používanie sociálnych sietí (facebook, twitter, atď.)
  - d) pridávanie komentárov do online diskusií
  - e) používanie internetu na telefonovanie (skype)
  - f) sťahovanie súborov
  - g) písanie blogov
  - h) vytváranie webových stránok
  - i) Iné – uveďte.....

5. Vzdelanie

- 1) Aké je Vaše najvyššie ukončené vzdelanie? (zakrúžkujte 1 možnosť)
- a) nemám ukončené ani základné vzdelanie
  - b) základné
  - c) učňovské
  - d) stredné bez maturity
  - e) stredné s maturitou
  - f) vyššie odborné
  - g) VŠ
- 2) Ktoré ďalšie jazyky ovládate okrem svojho materinského jazyka a na akej úrovni? Skúste sa sami ohodnotiť (písanie, porozumenie, hovorenie):
- a) uveďte jazyk aj jeho úroveň.....

6. Práca

- 1) Aká je Vaša momentálna pozícia na pracovnom trhu? (zakrúžkujte 1 možnosť)
- a) som zamestnaná
    - i) na plný úväzok

- ii) na čiastočný úväzok
- b) samozamestnaná
- c) nezamestnaná a hľadám si prácu
- d) nezamestnaná a nehľadám si prácu
- e) pomáhám pri podnikaní členov rodiny/ známych
- f) študentka
- g) materská dovolenka
- h) žena v domácnosti
- i) poberám invalidný dôchodok
- j) dôchodkyňa
- k) iné – uveďte.....

- 2) Ak ste odpovedali, že ste zamestnaná, na akej pozícii pracujete? (zakrúžkujte a uveďte odvetvie)
- a) zákonodarkyne, riadiace pracovníčky - odvetvie.....
  - b) špecialistky – odvetvie.....
  - c) techničky a odborné pracovníčky – odvetvie.....
  - d) administratívne pracovníčky, úradníčky – odvetvie.....
  - e) pracovníčky v službách a v obchode – odvetvie.....
  - f) kvalifikované pracovníčky v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve – odvetvie .....
  - g) kvalifikované robotníčky a remeselníčky – odvetvie.....
  - h) operátorky a montérky strojov a zariadení – odvetvie.....
  - i) pomocníčky a nekvalifikované pracovníčky – odvetvie.....
  - j) iné – uveďte.....

- 3) Ak ste odpovedali, že ste zamestnaná, ako ste získali Vašu súčasnú prácu?
- a) neformálnou cestou - cez rodinu, známych, a pod.
  - b) reagoval/a som na inzerovanú ponuku (tlač, internet)
  - c) cez sprostredkovateľskú agentúru
  - d) cez tunajšie lokálne kanály - úrad práce, personálna agentúra, pomoc
  - e) inak – uveďte ako:.....

- 4) Ak ste odpovedali, že ste zamestnaná, uvažujete o zmene zamestnania? (zakrúžkujte 1 možnosť)
- a) určite áno
  - b) skôr áno
  - c) neviem
  - d) skôr nie
  - e) určite nie

- 5) Do akej miery pociťujete Vy osobne nasledujúce okolnosti ako prekážky v práci alebo v podnikaní na Slovensku? (zhodnoťte každú z uvedených položiek):

	je to vážna prekážka	do určitej miery to je prekážka, ale je zvládnuteľná	nie je to prekážka	netýka sa
a) neznalosť legislatívy, daňového systému...	☐	☐	☐	☐
b) veľká konkurencia	☐	☐	☐	☐
c) nedostatočný prístup ku vzdelaniu	☐	☐	☐	☐
d) príliš veľa administratívy a byrokracie	☐	☐	☐	☐
e) nutnosť starať sa o deti	☐	☐	☐	☐
f) nutnosť starať sa o domácnosť	☐	☐	☐	☐
g) iná možnosť – uveďte aká:.....				

7. Rodinný život

1) Aká je deľba práce vo Vašej domácnosti? (zakrúžkujte pri uvedených činnostiach, kto ich vykonáva prevažne)

a) Domáce práce

- i) prevažne ja
- ii) ja a partner/manžel približne rovnako
- iii) prevažne partner/ manžel

b) Starostlivosť o dieťa

- i) prevažne ja
- ii) ja a partner/manžel približne rovnako
- iii) prevažne partner/ manžel
- iv) prevažne starí rodičia
- v) prevažne známi/priatelia
- vi) prevažne opatrovatel'ka
- vii) prevažne výchovno-vzdelávacie zariadenie
- viii) iné – uveďte.....

Ďakujeme Vám za Váš čas a tešíme sa na Vašu účasť na kurzoch!

Príloha č. 5 – Evaluačný dotazník

1. Uved'te mesto, v ktorom ste chodili na kurzy počítačových zručností:
2. Odkiaľ ste sa dozvedeli o školeniach e-zručností?
  - a. z inzerátu na miestnom úrade práce
  - b. priamo od pracovníka/čky na miestnom úrade práce
  - c. od komunitného pracovníka/čky
  - d. od rodiny, kamarátov, známych
  - e. odinakiaľ
3. Kto Vám pomáhal s vyplnením prihlášky na školenia?
  - a. pracovník/čka na úrade práce (ÚP)
  - b. komunitný pracovník/čka
  - c. prihlášku som vyplnila sama, ale dostala som ju od prihlášku som vyplnila sama, ale dostala som ju od pracovníka/čky na ÚP
  - d. prihlášku som vyplnila sama a dostala som sa k nej iným spôsobom
4. Do akej miery ste boli spokojná so školeniami e-zručností?
  - a. veľmi spokojná
  - b. skôr spokojná
  - c. ani spokojná, ani nespokojná
  - d. skôr nespokojná
  - e. veľmi nespokojná
5. Ako ste boli spokojná s lektorom/lektorkou po odbornej stránke?
  - a. veľmi spokojná
  - b. skôr spokojná
  - c. ani spokojná, ani nespokojná
  - d. skôr nespokojná
  - e. veľmi nespokojná
6. Ako ste boli spokojná s lektorom/lektorkou po ľudskej stránke?
  - a. veľmi spokojná
  - b. skôr spokojná
  - c. ani spokojná, ani nespokojná
  - d. skôr nespokojná
  - e. veľmi nespokojná
7. Ako ste vnímali tempo preberania učiva?
  - a. veľmi rýchle
  - b. skôr rýchle
  - c. primerané
  - d. skôr pomalé
  - e. veľmi pomalé
  - f. v závislosti od hodiny, od učiva, niekedy rýchle, niekedy pomalé
8. Do akej miery Vám vyhovovala dĺžka školení (celkový počet hodín)?
  - a. uvítala by som dlhšie trvanie kurzov (viac hodín)
  - b. dĺžka kurzov bola primeraná
  - c. uvítala by som kratšie trvanie kurzov (menej hodín)
9. Čo z toho, čo ste sa na kurze naučili, považujete pre seba za najužitočnejšie?
10. Naopak, čo z toho, čo ste sa na kurze naučili, považujete pre seba za zbytočné?
11. Čo by ste na kurzoch zlepšili do budúcnosti, keby ste mali takúto možnosť?

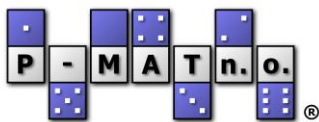
Táto publikácia vznikla ako súčasť projektu „E-zručnosti pre zamestnateľnosť žien“, ktorý realizoval Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť a P-MAT, n.o. vďaka finančnej podpore spoločnosti Microsoft Slovensko a dotačného programu Podpora a ochrana ľudských práv a slobod Úradu vlády SR.

E-ZRUČNOSTI PRE ZAMESTNATEĽNOSŤ ŽIEN

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA Z IMPLEMENTÁCIE VÝSKUMNÉHO A TERÉNNEHO PROJEKTU

Bratislava, marec 2012

© Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť

Gajova 4, 811 09 Bratislava

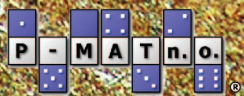
www.governance.sk, sgi@governance.sk

Za obsah tohto dokumentu je výlučne zodpovedný Inštitút pre dobre spravovanú spoločnosť.

Slovak Governance Institute
Inštitút pre dobré spravovanie spoločnosti

www.governance.sk

Bratislava, marec 2012